

כתיבה (סימני הסדר) - הרב שלמה קרליבך

כתיבה (הסיפור בקיצור) - רן שריד

קריאייטיב ועיצוב - שרון חורב

גרפיקה - מרים כרמל ותחיה מנדלבאום

קרחב ללב
החיבור שנוגע בכולנו

הגדה של פסח

הכנה מעשית לקראת סדר פסח

**ליל הסדר, הלילה המשמעותי ביותר
בשנה, שבו נולד העם שלנו - עומד
בפתח.**

**הלילה הזה - בו יצאנו לחופשי אחרי
מאות שנים של עבדות והשפלה,
ממשיך להוות סמל של חרות לאנושות
כולה. הוא מעניק השראה ותקווה כי
ניצחון הרוח החופשית בוא יבוא.**

**זהו גם חג האמונה והשייכות - האמונה
בייחודו של עם ישראל והשייכות
לסיפור הגדול שתחילתו מתוארת
בפתיחת עשרת הדיברות - "אנוכי ה'
אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים".**

ההגדה שלפניכם כוללת פירוט של
ההכנה לליל הסדר ושל השלבים
במהלך הסדר עצמו ולצידם רעיונות
עמוקים בשפה עכשווית מאת הרב
שלמה קרליבך. בסוף ההגדה מופיע
סיפורו של עם ישראל ממצרים ועד
בואו אל הארץ ב-21 קטעים קצרים
ויפים.

שנזכה ללילה של יציאה לחרות, של
אמונה ושמחה.

שנזכה לספר לילדים שלנו את הסיפור
הגדול הזה - שמתחיל במצרים ועדיין
הולך ונמשך, ושנהיה ראויים לקחת את
הסיפור הזה קדימה - לפרק הבא..

חג כשר ושמח!

בְּדִיקַת חֶמֶץ

לאחר כל הניקיונות הקדחתניים, בלילה שלפני ליל הסדר נוהגים לערוך בדיקת חמץ. 'כלי העבודה' הם נר דלוק, יעה ונוצה (אפשר גם מברשת קטנה). לפני הבדיקה מברך הבודק:

"בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל בַּעֲוֵר חֶמֶץ".

בודקים בכל הבית, בחורים ובסדקים, ומוודאים שלא נשארה שום חתיכת חמץ חמקמקה. בתום הבדיקה אומרים:

"כֹּל חֶמֶץ וּשְׂאֹר שֵׁשָׁנּוּ בְּרִשְׁוֹתַי, שְׁלֹא רָאִיתִיו וְשְׁלֹא בִּעֲרַתִּיו, יִתְבַּטֵּל וַיְהִי כַּעֲפַר הָאָרֶץ".

מסופר על רבי אהרן קראמנשין, מנהל את הנה, פתח את חלוצתו ואמר: 'בבוקר, בזוק אם יש חמץ בלבי'. החמץ מסתיר את ההחמצות שלו. יציאת מצרים מעניקה לנו את האחריות, שהיא מנהל חלקם של אנשים חופשיים. נבזוק את עצמנו בשביל לבצר מקרבנו את השליי והחמץ, ולבצר אחריות גם בתוך הלב שלנו.

בְּעוֹר חֶמֶץ

מניחים את החמץ הנותר בקופסה, ולמחרת בבוקר שורפים אותו. לאחר השריפה צריך להתכוון לבטל את החמץ שלא מצאנו. יש לבטל בעזרת נוסח זה:

"כֹּל חֶמֶץ וְשֹׂאֵר שֵׁשׁ בְּרִשּׁוֹתַי, שְׂרָאִיתִי וְשָׁלָא רָאִיתִי, שִׁבְעָרְתִּי וְשָׁלָא בְעָרְתִּי, יִתְבַּטֵּל וְיִתֵּיב בְּעַפְרֵי הָאָרֶץ".

את השריפה ואמירת ביטול החמץ יש לסיים עד 10:30 בבוקר בערב החג.

אין בעולם עם מנקה את הבית כמו אנו מנקים את הבית לפני פסח. לא יתכן שכל הניקיון הזה הוא רק ניקיון גשמי. אנחנו מנקים את הבית, את המעשים, את המספחה, את העם שלנו ואת כל העולם כולו. לכן אלו הסדר הוא מספחת. כל כך, הלבבות נפתחים והניקיון הזוהק משרה אווירה של אצילות וקדושה.

הַכֵּנֶת שֶׁלֶחַן הַסֵּדֶר

כדאי להכין את שולחן הסדר מבעוד מועד. במרכז השולחן מניחים קערה ובה שלוש מצות מכוסות במפית, וקערה נוספת, קערת הסדר, ובה שישה פריטים:

עלה מרור (חסה), **זרוע** (חתיכת עוף צלווה), **ביצה** (קשה), **חזרת** (ירק חריף), **עלה כרפס** (דומה לפטרוזיליה) ו**חרוסת** (תערובת חומה העשויה מיין, חתיכות אגוזים, תמר וקינמון). **בנוסף, יש להכין צלוחית מים עם מלח, וכמויות מספיקות של כרפס, מרור ומצות לכל הסועדים.**

מזנוע בורא עולם ברא את עולמו בצורה כזאת.
אנו נצקקים לאכול ולירקות פשוטים? זהו הקשר
הזו-סטרי שלנו עם עולם הטבע. אנחנו צקוקים לו כזי
לקבל חיים, והוא צקוק לנו כזי להתעלות. כשאנו אוכלים
מהטבע, קורה דבר אציר: חיבור והתעלות!

הַדְּלָקָת נֵרוֹת

כמו בכל שבת, גם לכבוד החג מדליקים נרות, אך בברכה שונה. אם המשפחה מברכת שתי ברכות:

בָּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב.

בָּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲנִינוּ וְקִיּמָנוּ וְהַנִּיעָנוּ לְזִמְנָה הַזֶּה.

יש יהוצים רבים כל כך אשר אורם פסק מלהאיר, אז אנן
זוכים ומבקשים, שהנרות שזולקים עליה, יחשיכו להאיר ע
שיבוא השחר. בבקשה אלוהים, אל תכבה עוד נרות הצלק שוב
את אור השבת והחגים של האמהות והסבתות שלנו. זו בעצם
התפילה של כל אם יהודייה כשהיא מצליקה את הנרות הקדושים.

קִדְשׁ

את הסדר נתחיל בשמחה. עורך הסדר מכסה את המצות ומביא את בקבוקי היין. בלילה הזה כולנו נוהגים כבני מלכים, לכן נשתה ארבע כוסות של יין, המבטאות שמחה וחירות.

נמזוג כולנו **כוס ראשונה**, ונאמר את נוסח הקידוש יחד, בקול רם ובתחושת הודיה.

בשבת מתחילים:

וְיִהי עֶרֶב וְיִהי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁמִינִי. וְיִכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צִבְאָם. וְיִכְלֹ אֱלֹהִים בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וְיִכְרֹד אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִקְדֹּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

ביום חול מתחילים:

סברי מרגן ורגנן ורבותי

ברוך אתה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.
ברוך אתה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עַם
וּרְמַמְנוּ מִכָּל לָשׁוֹן וּקְדָשְׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וַתֵּתֵן לָנוּ אֱלֹהֵינוּ
בְּאַהֲבָה (בְּשֶׁבֶת: שִׁבְתוֹת לַמְנוּחָה וּמוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֲגִים
וְזִמְנִים לְשִׁשּׁוֹן, אֶת יוֹם (הַשִּׁבְת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה,
זִמְן חֲרוּתָנוּ (בְּאַהֲבָה), מִקְרָא קֹדֶשׁ, זִכָּר לַיְצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי
בָנוּ בָחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדַּשְׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, (וְשִׁבְת) וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁךָ
(בְּאַהֲבָה וּבְרַצוֹן), בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁשּׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ,
מִקְדָּשׁ (הַשִּׁבְת וּ) יִשְׂרָאֵל וְהַזִּמְנִים.

במוצאי שבת מוסיפים:

ברוך אתה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ.
ברוך אתה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמְבָדִיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל,
בֵּין אוֹר לַחֹשֶׁךְ, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, בֵּין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשֶּׁת יְמֵי
הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שִׁבְת לְקֹדֶשׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָהּ, וְאֶת יוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִשִּׁשֶּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה קִדַּשְׁתָּ. הַבְּדִלָּתָהּ וְקִדַּשְׁתָּ אֶת עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשְׁךָ. בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ, הַמְבָדִיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל.

בְּכָל יוֹם:

בְּרוּךְ אֲתָהּ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵחֵינוּ וְקִיַּמְנוּ
וְהִצַּעְנוּ לְזִמְנָהּ הַזֶּה.

שׁוֹתִים אֶת הַיַּיִן בַּהֶסְכָּה (הַשְׁעָנוֹת קָלָה עַל צַד שְׂמָאל, כְּדָרָךְ פְּנוּק).

אֲמָ יוֹצֵאִים, הַתְחַלֵּת הַסֵּדֶר הִיא אֲנֻחוֹן צֹעֲקִים
"קִצְעָ!" - אֲזִינוּ הָעוֹלָם, בְּזַמֵּן כִּי הַשֶּׁנָּה חֲשֵׁבִת עִל
עֲצָמֵי כִי כִּי קִטָּן, הָיִלָּה אֲנִי יִכְוֹל לִהְיוֹת כִּי
כִּי קִצְעָ. אֲעֲשֶׂה אֲתִי כִּי קִצְעָ, אֲעֲשֶׂה אֶת הַיִּלָּצִים
עִלִּי כִּי קִצְעִים, אֲעֲשֶׂה אֶת הָעוֹלָם כִּי קִצְעָ. אֲנֻחוֹן עוֹשִׂים
קִצְעָ, וְאֵם בְּזַמֵּן כִּי הַשֶּׁנָּה הֵינָּן מַסְכֵּר אֲתִי, לִלְוֵי הַסֵּדֶר
הוּא מְרִים אֲתִי הוֹפֵק אֲתִי לְשִׁיכּוֹר מַחִירָת וּמַקִּצְעָ.

וּרְחֵץ

לפי כללי בני המלוכה העדינים, אין לאכול סעודה על בטן ריקה. לכן היו נוהגים בארמונות לאכול קודם כל ירק קל, בבואם לשולחן, כדי לפתוח את התיאבון. הלילה גם אנו מתענגים ומתפנקים כנסיכים.

לפני האכילה המיוחדת הזאת, אנו נוטלים ידיים. שופכים מים על האצבעות וכף היד בעזרת נטלה או כוס גדולה, כדי לגשת בטהרה ובנקיות לחלק המעודן. אין צורך לברך על רחצה זו.

במשך כל השנה, כשאני רואה מישהו אחר עם פנים מוארכות קצת אבק על הנפשה שלו, אני ישר מסתובב לכיוון השני. אבל הלילה אני אומר "ורחץ": אצון העולם, אני רוצה להיות שר הניקיון שלך. שנהיה סגלגלרי, עם כל הלב והכוונה, כמו מקווה שנקיים בולגרי. אלא נפגע אחז בשני אלא נפגל איש ברעהו. שנצכה להיות נקיים ונוהרים.

כֶּרֶס

בן מלך אינו מתנפל על האוכל. יש לו זמן לכל דבר. כל אחד מהמסובים נוטל מהכרפס וטובל במי המלח, בשביל הטעם. יש לזכור שהברכה שנברך כוללת בעצם גם את הברכה על המרור (חסה) שנאכל עוד מעט. מברכים לפני אכילת הכרפס:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

אוכלים חתיכה קטנה בלבד.

יש אנשים שמכניסים לפה חתיכות גזירות. אם אדם אוכל חתיכה בגודל ביצה בבת אחת הוא לא אוכל, הוא בולע. אם אני אוכל תפוח אצמח רק לוחש את הפטון, זה צבר חספא. הצבר תלוי לחלוטין בי: אני מסוגל לאכול באצילות ובקצושה - ולהעלות אתי ואת המאכל, כי מכוחו אני מתפלל וחי.

יחל

עורך הסדר, וגם כל ראש משפחה, נוטל את שלוש המצות המכוסות שלפניו. לוקחים את המצה האמצעית וחוצים אותה לשניים. את החלק הגדול מכסים ומצפינים ל"אפיקומן".

חלק זה משאיר את הקטנים ערניים. השובבים נוהגים "לגנוב" את האפיקומן ולהשיבו למבוגרים לקראת סוף הסעודה, כאשר יבטיחו להם מתנות תמורת החזרתו.

רבי חסידי אחד אומר: העולם כל כך שבור, אני יוצע שהוא שבור. אבל ריבוננו של עולם, עשה למען הילדים שלנו! הילדים שלנו יכולים להשלים את העולם שוב. ואם אתם צוברים, אנחנו שוברים את המצה, והחלק הקטן נשאר אצנו. והגדול יתך - הילדים שלנו מחזירים לנו אותו בסוף הסדר. הילדים שלנו הם אלו שמשלמים את כל השבר מאתנו. הם המלשימים אותנו.

מגיד

הגענו לחלק החשוב של הלילה: אמירת ההגדה.

נמזוג כוס שנייה של יין מבלי לשתות אותה בינתיים, ונתחיל בסיפור.

כאן המוח והלב צריכים להיפתח. כתוב בהגדה: "וַאֲפִילוּ כָלנוּ חֲכָמִים, כָּלנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה כֻּלָּה - מִצּוֹה עֲלֵינוּ לִסְפֹּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל הַמִּרְבֵּה לִסְפֹּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם - הֲרִי זֶה מִשְׁבַּח". לשחזור הסיפור יש תפקיד פעיל המעורר אותנו לחירות פנימית אמיתית.

השם "פסח" בא מהחלום "פה-סח", הפה מצבר.
כשזכרנו נמצא בגלות הפרטית שלו, הוא לא מסוגל לתקשר,
הוא רק צורק חלום. לפעמים אדם חושב: "אני מוכרח
להגיד משהו". בצדק כלל, החלום שזכרנו זה יאמר, יהיו
ריקנות מתוכו, חלום של גלות רק כשזכרנו יוצא מהגלות שלו,
רק אז הוא לא יצרוק חלום לחלוף האוויר, ויהיה מסוגל לתקשר
באמת

מגלים את המצות, מגביהים את הקערה ואומרים בקול רם:

**הָאֵל לַחֲמַא עֲנִיָּא דִּי אֶכְלוּ אִבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל
דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְּצָרִיד יִיתִי וְיַפְסֹחַ. הַשְׁתָּא חָכָא, לְשָׁנָה
הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי
חֹרִין.**

תרגום מארמית לעברית

(הטקסט נכתב בארמית בגלות, בבבל):

זהו לחם עוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים. כל מי שרעב - מוזמן לבוא
ולאכול איתנו, כל מי שצריך - יצטרף אלינו ויטעם מקרבן הפסח. אמנם
עכשיו אנחנו כאן, בגלות, בבבל - אך אנו מתפללים ששנה הבאה נהיה
כבר בארץ ישראל. כעת אנחנו עבדים של מלך בבל - אנו מייחלים
שבשנה הבאה נהיה בני חורין.

מה נִשְׁתַּנָּה

מסירים הקערה מעל השלחן, מוזנים כוס שניה וכאן הבן או אחר
מן המסבים שואל:

מה נִשְׁתַּנָּה הלילה הזה מפל הלילות?

שִׁבְכָל הלילות אנו אוכלין חֶמֶץ ומִצָּה,

הלילה הזה - בְּלוּ מִצָּה!

שִׁבְכָל הלילות אנו אוכלין שְׂאֵר יִרְקוֹת,

הלילה הזה - מְרֹר!

שִׁבְכָל הלילות אין אנו מְטְבִילִין אֶפִּילוּ פֶּעַם אֶחָת,

הלילה הזה - שְׁתֵּי פְּעָמִים!

שִׁבְכָל הלילות אנו אוכלין בֵּין יוֹשְׁבֵינָּה וּבֵין מְסֻבִּין,

הלילה הזה - בְּלָנוּ מְסֻבִּין!

התורה מקפידה שהדור הצעיר יהיה שותף וישמע את הסיפור
המכון של הפיכתנו לעם, וכך שלשלת הדורות של היהדות
תימשך. חשוב שהילד יתעורר לשאול, כי כידוע, אם לא שואלים
- לא מפנימים. יש הרואים במבנה הזה של שאלת הבן ומענה
ההורים בליל הסדר את בסיס החינוך היהודי.

מזנוע בליל הסדר הולכים אלי מרגלים כל כך קרובים אלי,
 ושאלים אותי את כל שאלותיהם? כי הערר אני מסתכל אליהם
 בעיניים אחרות. אני מאמין בג'ולתם. לכן הם אומרים לי:
 "אם כך אתה מסתכל עלינו, יש לנו עם מילצבר". בליל הסדר
 יש מצווה של "והגדת לבנך": ספר לבן שלך את הסיפור,
 מסור לו את יהדותו מתוך מחבה וטוב לבב.

**מניחים את הקערה על השלחן. המצות תהיינה מגולות בשעת
 אמירת ההגדה.**

עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו אדני אלהינו משם
 ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא
 את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים
 היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים, כלנו גבונים, כלנו
 זקנים, כלנו יודעים את התורה - מצוה עלינו לספר ביציאת
 מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים - הרי זה משבח.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה
 ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מספין בבני ברק, והיו מספרים
 ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו
 להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל ימי חייך - להביא לימות המשיח. ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא.

בְּנֵגַד אַרְבַּעַה בָּנִים דִּבְרָה תוֹרָה. אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאֹל.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה אדני אלהינו אתכם? ואף אתה אמר לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל בפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה אדני לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו אדני ממצרים, מבית עבדים.

וּשְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשֹׂאוֹל – אֶת פֶּתַח לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם
הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה אֲדֹנִי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם.

יְכוֹל מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ, תִּלְמוּד לזֶמֶר בַּיּוֹם הַהוּא, אִי
בַּיּוֹם הַהוּא יְכוֹל מִבְּעוֹד יוֹם, תִּלְמוּד לזֶמֶר בְּעִבּוֹר זֶה – בְּעִבּוֹר
זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֵלָּא בְּשַׁעֲהַ שְׂנֵי־מִצֵּה וּמְרוֹר מִנְחִים לִפְנֵיךָ.

מִתְחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשֵׁיו קָרְבָנוּ
הַמָּקוֹם לְעִבְדָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר
אֲדֹנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: בְּעִבְרַת הַנֶּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם, תָּרַח
אָבִי אֲבָרָהָם וְאָבִי נָחוֹר, וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאָקַח אֶת
אֲבִיכֶם אֶת אֲבָרָהָם מֵעִבְרַת הַנֶּהָר וְאוֹלַךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן,
וְאַרְבָּה אֶת זֶרְעוֹ וְאָתָּן לוֹ אֶת יִצְחָק, וְאָתָּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב
וְאָתָּן עֲשׂוֹ. וְאָתָּן לְעֵשָׂו אֶת הָר שֶׁעִיר לְרֵשֶׁת אֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו
יָרְדוּ מִצְרַיִם.

בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא חָשַׁב אֶת הַקֵּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ
בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר
יְהִי זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעֹבְדִים וְעֲנֹו אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת
שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרָיו בֶּן יִצְחָק בְּרַכְשׁ
גָּדוֹל.

מכסים את המצות ומגביהים את הכוס.

וְהָיָא שְׁעֻמָּדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ!

שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

מניחים את הכוס ומגלים את המצות.

צֵא וְלִמַּד מה בקש לָבֵן הָאֲרָמִי לעשות ליעקב אבינו. שְׁפָרְעָה לֹא גָזַר אֵלָּא עַל הַזְּכָרִים, וְלָבֵן בִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, שְׁנֹאמַר:

אֲרָמִי אֲבִיר אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיִּגַּר שָׁם בְּמֵתִי מַעַט, וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל, עַצוֹם וָרֹב.

וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה – אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר.

וַיִּגַּר שָׁם – מִלִּמַּד שֶׁלֹּא יֵרֶד יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּמִצְרַיִם אֲלָּא לְגֹר שָׁם, שְׁנֹאמַר: וַיֹּאמְרוּ אֵל פְּרָעָה, לָגֹר בְּאֶרֶץ בָּאֲנֹנוּ, כִּי אֵין מִרְעָה לְצֹאֵן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ, כִּי כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן.

**בְּמַתִּי מֵעַט - כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יִרְדּוּ אֲבוֹתֶיךָ מִצְרֵימָה,
וְעַתָּה שְׂמֵךְ אֲדֹנִי אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב.**

וַיְהִי שֵׁם לְגֹי - מִלֵּמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מִצִּיּוֹנִים שָׁם.

**גְּדוֹל, עֶצוֹם - כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ
וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מֵאֹד, וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם.**

**וָרֹב - כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: רֹבְכָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד, וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי
וַתִּבְאִי בַעֲדֵי עֲדִיִּים, שָׂדִים נִכְנּוּ וּשְׁעָרֶיךָ צִמְחוּ, וְאֶת עָרֶיךָ
וַאֲעֹבֵר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ, וְאֹמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ
חַיִּי, וְאֹמַר לָךְ בְּדָמֶיךָ חַיִּי.**

וַיִּרְעוּ אֹתָנּוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ, וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבָרָה קָשָׁה.

**וַיִּרְעוּ אֹתָנּוּ הַמִּצְרִים - כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: הִבֵּה נִתְּחַכְמָה לוֹ פֶּן
יִרְבֶּה, וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ
וְנִלְחָם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ.**

**וַיַּעֲנוּנוּ - כִּמָּה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשִּׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוּ
בְּסִבְלָתָם. וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לַפַּרְעֹה, אֶת פֶּתֶם וְאֶת רַעְמֶסֶס.**

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָד.

וְנִצְעַק אֶל אֲדֹנֵי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע אֲדֹנֵי אֶת קִלְנוּ,
וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוּ וְאֶת עֲמָלְנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ.

וְנִצְעַק אֶל אֲדֹנֵי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיּוֹמִים
הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֹּאנְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה
וַיִּזְעֻקוּ, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע אֲדֹנֵי אֶת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת
נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם, אֶת יִצְחָק וְאֶת
יַעֲקֹב.

וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוּ - זוֹ פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּרָא
אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים.

וְאֶת עֲמָלְנוּ - אֵלּוּ הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל הַבֶּן הַיְלֹד הַיְאֹרָה
תִּשְׁלִיכֶהוּ וְכָל הַבַּת תַּחֲיוֹן.

וְאֶת לַחֲצֵנוּ - זֶה הַדָּחֶק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחֲצֵן
אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם.

**וַיּוֹצֵאֵנוּ אֱלֹהֵי מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה, וּבַמָּוֶלָה
גָּדֹל, וּבִאֲתוֹת וּבִמִּפְתִּים.**

וַיּוֹצֵאֵנוּ אֱלֹהֵי מִצְרַיִם - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שָׂרָף,
ולא על ידי שְׁלִיחַ, אֱלֹהֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶזְמוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַבְדִּי בָאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֹּה, וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר
בָּאָרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה
שְׁפָטִים. אֲנִי אֱדַנִּי. וְעַבְדִּי בָאָרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֹּה - אֲנִי וְלֹא
מֵלָאךְ. וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בָּאָרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכָל
אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ. אֲנִי אֱדַנִּי - אֲנִי
הוּא וְלֹא אֲחֵר.

בְּיַד חֲזָקָה - זוֹ הַדָּבָר, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד אֱלֹהֵי הַיּוֹהָה בְּמִקְנֶךָ
אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים, בַּחֲמֹרִים, בַּגְּמָלִים, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר
כְּבִד מְאֹד.

וּבְזֹרַע נְטוּיָה - זוֹ הַחֲרִיב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַחֲרָבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ,
נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם.

וּבַמָּוֶלָה גָּדֹל - זוֹ גְלוּי שְׂכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: אוֹ הִנֵּסָה אֱלֹהִים
לָבֹא לְקַחַת לּוֹ גּוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמִסְתַּת בָּאֲתוֹת וּבִמּוֹפְתִים, וּבִמְלַחְמָה
וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה, וּבַמּוֹרָאִים גְּדֹלִים, כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם
אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

ובאותות - זה המטה, כמה שנאמר: ואת המטה הזה תקח
בידך, אשר תעשה בו את האתת.

נוהגים להטيف טפת יין מן הכוס באמירת דם, ואש, ותימרות
עשן, עשר המכות, דצ"ד, עד"ש, באח"ב, בסך הכל 16 פעם.

ובמפתים - זה הדם, כמה שנאמר: ונתתי מופתים בשמים
ובארץ, דם ואש ותימרות עשן.

דבר אחר: ביד חזקה - שתים, ובזרע נטויה - שתים,
ובמרא גדל - שתים, ובאותות - שתים, ובמפתים - שתים. אלו
עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים,
ואלו הן:

דם, צפרדע, כנים, ערוב, דבר, שחין,
ברד, ארבה, חשך, מכת בכורות.

עֶשֶׂר הַמִּכּוֹת

במרכז סיפור ההגדה עומדים הנסים שחולל בורא העולם, כשהוכיח שלרוע אין קיום, והוא פועל כל הזמן לגאול את העשוקים מיד העריצים. בכך אנו מבטאים את ביטחונו. נוהגים לומר את עשר המכות ותוך כדי כך לשפוך מעט מן הכוס. בכך אנו מביעים את כאבנו על כך שהעולם עדיין אינו מושלם, ויש צורך בהענשה.

נָסִים וּנְפִלְאוֹת מוֹכִיחִים שְׁאֵלוֹהִים מִנְהִיג אֶת הָעוֹלָם
מֵעִיז. גַּם כִּשְׁהָעוֹלָם מִתְנַהֵג כְּרִגְלִי, זֶה בַּעֲצָם נֶפֶס
אֶחָד גָּזָלוּ. שׁוּם זֶכֶר לֹא קִבּוּעַ, וְלֹא זֶכֶר יְכוּלֵּי אֶקְרוֹת
כֹּל רִגָּע. כִּשְׁהָעוֹלָם יוֹצֵעַ זֶאֱתָה הוּא יוֹצֵא מִחֲצִרִים, כִּי אֵל
הוּא לָעוֹלָם לֹא יֵאמָר: "אֲנִי מִתְנַהֵג כֵּךְ וְכֵךְ כִּי כִכָּה אֲנִי".
כִּשְׁהָעוֹלָם יִשְׁתַּחֲוֶה מִהִגִּישָׁה הַזֶּאֱתָה כֹּאֲלוֹ כֹּל זֶכֶר מוֹכֵר
לְהִיטָה הוּא יִהְיֶה חוֹפֵסִי וּמִשׁוֹחֲרֵי לְהִיטָה עוֹלָם טוֹב יִתֵּן.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סִמְנִים:

רַצ"ךְ עַד"ש בַּאֲח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר: מנין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות? במצרים מה הוא אומר? ויאמרו החרטמים אל פרעה: אצבע אלהים הוא, ועל הים מה הוא אומר? וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה אדני במצרים, וייראו העם את אדני, ויאמינו באדני ובמשה עבדו. כמה לקו באצבע? עשר מכות. אמור מעתה: במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

רבי אליעזר אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות? שנאמר: ושלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה - אחת, וזעם - שתיים, וצרה - שלש, משלחת מלאכי רעים - ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות.

רבי עקיבא אומר: מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות?

שָׁנָאָמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אָפוֹ, עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי
רָעִים. חֲרוֹן אָפוֹ - אַחַת, עֲבָרָה - שְׁתֵּים, וְזַעַם - שְׁלֹשׁ, וְצָרָה
- אַרְבַּע, מִשְׁלַחַת מִלֵּאכֵי רָעִים - חֲמִשָּׁה. אָמַר מַעֲתָה: בְּמִצְרַיִם
לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם מִכּוֹת.

כִּמָּה מַעֲלֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עָלֵינוּ!

אֱלוֹ הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ עָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים וְלֹא עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם וְלֹא הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ הָרַג אֶת בְּכוֹרֵיהֶם וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם וְלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחֶרֶבָה, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בְּחֶרֶבָה וְלֹא שָׁקַע צַרְנוֹ בְּתוֹכוֹ, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ שָׁקַע צַרְנוֹ בְּתוֹכוֹ וְלֹא סָפַק צַרְכָּנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ סָפַק צַרְכָּנוּ בְּמִדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָאֵכִילָנוּ אֶת הַמָּן, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ הָאֵכִילָנוּ אֶת הַמָּן וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת וְלֹא קָרַכְנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ קָרַכְנוּ לִפְנֵי הַר סִינַי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, דִּיּוּנוֹ.
אֱלוֹ הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה, דִּיּוּנוֹ.

עַל אַחַת, כְּמָה וְכְמָה טוֹבָה, כְּפוּלָה וּמִכְפֹּלֶת לְמָקוֹם עָלֵינוּ:
שְׁהוּצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם, וְעָשָׂה בָּהֶם שְׁפָטִים, וְעָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם, וְהִרְגָּ
אֶת בְּכוֹרֵיהֶם, וְנָתַן לָנוּ אֶת מִמּוֹנָם, וְקָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְהִעֲבִירָנוּ
בְּתוֹכוֹ בְּחֶרֶבָה, וְשָׁקַע צָרְנוּ בְּתוֹכּוֹ, וְסָפַק צָרְכָּנוּ בַּמִּדְבָּר אֲרֻבָּעִים
שָׁנָה, וְהֵאכִילָנוּ אֶת הַמָּן, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, וְקָרַכְנוּ לִפְנֵי הָר
סִינַי, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְהִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבָנָה לָנוּ אֶת
בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ.

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר:

**כָּל שָׁלָא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֱלֹו
בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֱלֹו הֵן:
פֶּסַח, מִצָּה, וּמִרּוֹר.**

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמֶן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם,
עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ
בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאָמַרְתֶּם זִבַּח פֶּסַח הוּא לְאֹדְנִי, אֲשֶׁר פֶּסַח
עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בְּתֵינוּ
הִצִּיל, וַיִּקְדֵּה הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ.

מַצְבִּיעִים עַל הַמִּצְוֹת וְאוֹמְרִים:

מִצְוָה זוֹ שֶׁאֵנּוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שְׁלֹא הִסְפִּיק בְּצִקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְגֵאֱלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲנַת מִצְוֹת, כִּי לֹא חֲמִיץ, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמָה, וְגַם צִדָּה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

מַצְבִּיעִים עַל הַמְרֹר וְאוֹמְרִים:

מְרֹר זֶה שֶׁאֵנּוּ אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁמְרָרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה, בַּחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת כָּל עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בַּפֶּרֶךְ.

בְּכָל יוֹר וְדוֹר חַיֵּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֹצֵא מִמִּצְרַיִם

שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִנֵּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה אֲדֹנִי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבְדָּה גֵּאֱלָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אַף אוֹתֵנוּ גֵּאֱלָה עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאוֹתֵנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אֹתֵנוּ, לָתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֵיב אָדָם לִרְאוֹת

1881-1904

העלייה הראשונה

בתקופה זו עלו
ארצה כ - 25,000
יהודים בעיקר ממזרח
אירופה - רוסיה
ורומניה מתוך שאיפות
להקים ריבונות עברית
עצמאית בארץ
ישראל. על אף שאין
זו העלייה הראשונה
היא מכונה כך בגלל
היקפה הגדול ובשל
אופיה הלאומי והמדיני
המובהק.

1882

אעלה בתמ"ר

עלייה המונית של
יהודים מתימן אשר
עלו לארץ ישראל.
התימנים קישרו בין
השנה העברית של
עלייתם ארצה - שנת
התרמ"ב, לבין הפסוק
משיר השירים -
'אמרתי אעלה בתמר'.
2500 יהודים עלו
בשנה זו מתימן לאחר
גלות של כ-2300
שנה!!

1700

עליית רבי יהודה החסיד

בשנת 1697 יצאו
31 משפחות מפולין
לארץ ישראל. המסע
היה קשה וארך
3 שנים, במהלכן
קבוצת העולים גדלה
ל-1500 איש אך
גם התמעטה שכן
רבים התקשו לעמוד
בתלאות וחזרו לביתם
ורבים נוספים מתו
במחלות. לירושלים
הגיעו כ-1000 איש
ובראשם רבי יהודה
החסיד - יוזם העלייה.
מקובל לראות בעלייה
זו כעלייה הראשונה
בעת החדשה...

את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים

2015 - 2000

עליית יהודי צרפת

קהילת יהודי צרפת היא מהקהילות היהודיות הגדולות בעולם ומונה כחצי מיליון יהודים. בשנים האחרונות מתעוררת אנטישמיות בצרפת המביאה לגל עלייה מתמשך של כ-90,000 יהודים בשנים אלו. לפני כשלושה חודשים נרצחו ארבעה יהודים במרכול כשר בפריז והחלה התעוררות נוספת לעלייה.

2000 - 1990

עליית יהודי ברית המועצות

לאחר שנים ארוכות של ניתוק בין קהילת יהודי ברית המועצות למדינת ישראל, הביאה התמוטטות המשטר הסובייטי בשנת 1990 לחידוש הקשר בין הקהילה היהודית בברית המועצות לבין ישראל ולעלייתם של רבים מיהודי הקהילה ארצה. בשנת 2000 עלה היהודי המיליון מברית המועצות לשעבר לארץ.

1988-1991

מבצע שלמה

עליית יהודי אתיופיה בשנים אלו עלו 15,000 מיהודי אתיופיה ארצה על ידי מטוסי צה"ל במבצע גלוי. למבצע שלמה קדמו מבצע משה ומבצע שבא (1985) שהיו מבצעים סודיים שבוצעו ע"י חיל האוויר, חיל הים והמוסד. חלק מהטיסות היו חשאיות ויצאו מסודאן - אליה היה צריך להגיע ברגל, מסע שנמשך לעיתים שנתיים ושלוש. במהלך מסעות אלו נספו כ-4000 עולים.

מגביהים את הכוס עד הללויה.

לפִּיכֶךְ אֲנַחְנוּ חִיבִים לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדָּר, לְבָרֵךְ, לְעַלֶּה וּלְקַלֵּם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֶּה: הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וּמִשְׁעָבוֹד לְגָאֻלָּה. וְנֹאמַר לְפָנָיו שִׁירָה חֲדָשָׁה: הַלְלוּיָהּ.

הַלְלוּיָהּ הִלְלוּ עַבְדֵי אֲדֹנִי הִלְלוּ אֶת שֵׁם אֲדֹנִי. יְהִי שֵׁם אֲדֹנִי מִכָּרֶךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמְּזֹרַח שֶׁמֶשׁ עַד מְבֹאֵז מִהַלֵּל שֵׁם אֲדֹנִי. רֵם עַל כָּל גּוֹיִם אֲדֹנִי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי בְּאֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיהִי לְשַׁבַּח. הַמְּשַׁפִּילִי לְרֹאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן. לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבֵי עֶקְרֵת הַבַּיִת אִם הַבָּנִים שִׁמְחָה הַלְלוּיָהּ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לַעֲזֵי. הִיתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו. הֵיּם רָאָה וַיִּגַּם הִירְדֵן יֹסֵב לְאַחֹר. הֶהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבָנֵי צֹאן. מִה לָךְ הֵיּם כִּי תִגּוֹם הִירְדֵן תִּסֵּב לְאַחֹר. הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבָנֵי צֹאן. מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַהִפְכִי הַצּוֹר אֲנִים מִיָּם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מִיָּם:

מגביהים את הכוס עד גאל ישראל.

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם, אשר גאלנו וגאל את
אבותינו ממצרים, והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרור.
כן אדני אלהינו ואלהי אבותינו וגיענו למועדים ולרגלים
אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבגן עירך וששים
בעבודתך. ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם
על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאלתנו ועל
פדות נפשנו. ברוך אתה אדני, גאל ישראל.

שותים כוס שנייה, גם היא בהסבה על צד שמאל:

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

רַחֲצָה

לאחר שסיימנו את סיפור ההגדה, הבה ניטול ידיים ונטהר עצמנו לכבוד המצווה העיקרית בפסח: אכילת המצה, המכונה בספר הזהר "מזון האמונה". כמו על נטילה לפני כל אכילת לחם, נברך:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדִים.

גארו לעצמכם איזו הרגשה טובה תהיה לכם אם מעולם לא התרחצתם באמבטיה, ופתאום מושהו מאפשר לכם לרחוץ באמבטיה חמה, ונתת לכם בגדים נקיים וחזיםים. וזאת לא תרצו ללבוש שוב את הבגדים שלבשתם קודם. כך אחרי יום קצוץ כזה, אחרי האמבטיה של בורא עולם, האם אחזור ללבוש את הבגדים הישנים? את המעשים הרעים? מובן שלא. אני כה נקי, עכשיו החלואים כבר אינם שלי. ברוך ה', הוצאתי הכל. אני נקי.

מוציא מצה

מוציאים את שתי המצות וחצי המצה, ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

לפני האכילה מניחים את המצה התחתונה, אווזים במצה העליונה יחד עם האמצעית החצויה, ומברכים ברכה נוספת:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה.

אוכלים לפחות שני חצאי מצה. יש לאכול את לחם האמונה ברציפות, בהסבה על צד שמאל ובנחת.

המִצָּה מוֹלֵאת אוֹתָנוּ תַּחֲנוּמֵינוּ מִקִּיעֵים עֲבוּרָה רַבָּה
כִּי כִּי בְּשִׁבְלֵי חֲתִיכַת לֶחֶם, זֶה מִשְׁעֶבֶד אוֹתָנוּ וּמוֹצִיא מֵאוֹתָנוּ
אֶת הַפִּשְׁטוֹת שֶׁהֵייתָ לָנוּ כִּשְׁהֵיִינוּ יְלָדִים. זֶה הַחֲמִיצָה. אֵל כֶּעֶז
חוֹצְרִים לַתַּחֲנוּמֵינוּ אוֹלֵים מִצָּה, שֶׁהֵיא לֶחֶם פֶּשֶׁט מַכִּינֵם מֵהָר.
זֶה מֵאִיר לָנוּ אֶת רוּחַ הַצִּמּוֹן לַמִּשְׁפָּחָה, לַחֲלוּמוֹת הַגְּזוֹלִים,
מֵאִיר אוֹתָנוּ חוֹפְשִׁים.

מָרֹר

אמר החכם על המרור: מי שלא טעם את מרירות השעבוד, לא ידע להעריך את טעם החירות. כעת הגענו למצוות אכילת המרור. כל אחד לוקח עלה גדול וטובל אותו מעט בחרוסת, המזכירה בצבעה את הטיט שהיינו מכניסים בין האבנים כשהיינו עבדי קבלן של פרעה במצרים.

נברך ברכה מיוחדת:

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרֹר.

חֲנוּן אֲנִי מְטַבִּים אֶת הַחֲרוֹר בְּחֲרוֹסֶת, הַחֲרוֹסֶת מְנוּקָה, וְהַחֲרוֹר חָר. אֲנִי מְטַבִּים אֶת הָחֹר בְּחֲנוּקָה, לְחֲנוּן שֶׁגַם כֹּאשֶׁר בּוֹרֵא עוֹלָם נִתְּנָה לָנוּ כֹּאשׁ, הוּא מְחַיֵּה מֵתִים אֶת הַכֹּאשׁ בְּקִצְתָּ מְנוּקָה כִּי שְׂנוּלָה לֵאמֹר. גַּם בֵּין הַלְבִּינִים יֵשׁ קִצָּת טֵיט מְנוּקָה שְׂנוּלָה לָנוּ כֹּחַ. מְחַיֵּה יִשְׂרָאֵל נִקְוָה מְנוּקָה!

פֹּרֶךְ

נשיא הסנהדרין האהוב והסבלן, הלל הזקן, הבין מן הפסוק הכתוב בתורה, "עַל מִצּוֹת וּמִרְיִם יֵאָכְלֶהוּ", שיש לכרוך ככריך את המרור בתוך שני חלקי מצה ולאכול. אולי הרעיון הוא לחבר. לחבר בין השעבוד לאמונה, ובין צרה לתקווה.

לזכר הלל הזקן אנו לוקחים שני חלקים מהמצה השלישית, התחתונה, טומנים בתוכם חסה ואוכלים בהסבה על צד שמאל, כדרך המלכים.

כַּתוּב בַּתְּנ"ךְ: "וְאֵין בַּחֲסֶזֶק בְּטַחַת יִגְאֻלֵּי בִישׁוּעָתְךָ". "וְאֵין בַּחֲסֶזֶק בְּטַחַת" - כְּאוֹמֵר, כַּעֲשֵׂי נִמְצָא בְּצִרָה, אֵין בְּטוֹחַ שֶׁ יַעֲזֹרֵי עַצְמֵי כַּזִּי שֶׁאֵינֶם לִמְצָא לֵב "יִגְאֻלֵּי בִישׁוּעָתְךָ". כְּאוֹמֵר, אֵין רוֹקֵץ מִמַּחֲחָ עוֹז לִפְנֵי שֶׁ עוֹצֵרֵי, כִּי בְּרוּרֵי שֶׁהוּא יִתְבָּרֵק יַעֲזֹרֵי. בְּוֹזָאִי! וְאַחֲרֵי חֲסִידִים בְּשֵׁם הַבְּעַל-טוֹב, שֶׁכַּעֲשֵׂם עֲצוֹב, זֶה כֹּאִילוֹ הוּא עוֹבֵד עֲבֻזָּה צָרָה מֵעַנִּי, מִכִּיוּן שֶׁהוּא לֹא בְּטוֹחַ שֶׁ יַעֲזֹרֵי. כִּשֶּׁהוּא בּוֹטֵחַ - הוּא מֵאֲמִין, וּמֵאִילָא גַם מֵחַ כִּי הוּא יוֹצֵא שֶׁאֵלֹתָיו קִרְבָּה.

שִׁלְחַן עוֹרֵךְ

כבר התחלנו לחוש את החירות, וזה הזמן לעבור פאזה. המצה פתחה אצלנו את היכולת לשמוח, להודות ולהלל. מעתה אנו מתעסקים בשמחה - קודם משמחים את הגוף, ולאחר מכן גומרים את ההלל. כעת מגישים את המאכלים והמעדנים שבישלנו כדי המלך לכבוד חג החירות. כל האוכל בהסבה - יבורך.

אני רוצה לספר לכם. אגא שלי היה אדם מיוחד כל השנה. אגא שלי הסדר - זה היה לא יאמין! איך הוא יש בראש השולחן, בהדר כזה. הוא היה נראה לעינינו ממש כמו המלך הכי גדול. וכך הוא היה אומר: "ילדים, הילדה אנחנו כולנו מלאכים, כולנו נסיכים, הילדה זה לא השולחן שלי. אנחנו אוכלים בשולחן של הקדוש ברוך הוא". אני זוכר איך העניינים של כולנו צהרו מהתרגשות - לאכול על שולחן של ריבוננו של עולם!

צפון

בסיום הסעודה נוהגים לקרוא לילדים, ולאחר משא ומתן, משיבים את חצי המצה המוחבאת והצפונה. אותה נאכל בגעגוע כזכר לקרבן הפסח שהוקרב כשהיה לנו בית מקדש. נזכור שאנו חצויים ושבורים כל עוד אין לנו את חזון השגב והשלמות שהקרין הבית הזה. אחרי האפיקומן אין לאכול כלום. לשתות מותר. מדוע? כדי להשאיר את טעם הגעגוע לצופן של חיינו, לטעם הקדושה.

האפיקומן הוא המצה שאני מחזיא ומצפין. האפיקומן הוא הסוגית הנעלמים ביותר. כשהלצים גונבים את האפיקומן, הם בעצם אומרים לי: "האילה מסתלנת את הפנימיות: קיבלנו מחק את הסוגית שגם כאשר מספרים אותם - הם נשארים סוגית. אנחנו יוצעים על התפילות שאתה ומפלא עלינו כל הזמן. אנחנו זוכרים את הרגעים הקדושים שבהם אימצת אותנו על הקדוש ברוך הוא, בלי אומר מילה".

פֶּרֶךְ

מוזגים כוס שלישית, ועליה נברך ברכת המזון. נודה לבורא
עולם על הכול - על כל מה שנתן לנו, על השפע והפרנסה, על
משפחתנו, ועל שיצאנו ממצרים ויש לנו ארץ טובה ורחבה.
בסוף הברכה אנחנו מבקשים מה' שימשיך עלינו את הברכה גם
לעתיד, ושותים את הכוס השלישית.

לפי המסורת, בליל הסדר בירך יצחק אבינו את בנו יעקב.
זהו לילה שבו שערי שמים פתוחים. אפילו פרעה ידע זאת.
אחרי מכת בכורות כתוב: "וַיִּקֶם פֶּרְעֹה לַיְלָה", ולבסוף הוא
מבקש: "וַיִּבְרַכְתָּם גַּם אֲתִי". גם פרעה הרגיש שזה הלילה שבו
ליהודים יש כוח לתת ברכות. כעת אנו נזכרים גם באחרים,
באנשים הנזקקים, ומתפללים עבורם ועבור גאולת העולם:
"וַבְּנֵה יְרוּשָׁלַיִם" - גאל את העולם, אלוהים, בנה את העיר
הקדושה - הבירה של כל דבר נפלא וקדוש בעולם.

בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל הַזֶּן אוֹתָנוּ וְאֵת
הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרוּחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נָתַן לָהֶם
לְכָל בֶּשֶׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד. וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסֵר לָנוּ
וְאֵל יַחֲסֵר לָנוּ מִזֶּן תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הוּא אֵל זֶן וּמַפְרִינֵם
לְכָל, וְשִׁלְחָנוּ עֶרְוֶךְ לְכָל, וְהִתְקִין מַחֲיָה וּמִזֶּן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר

בְּרָא בְּרַחֲמָיו וּבִרְבַּח חֲסָדָיו כְּאֹמֹר: פֹּתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל
חַי רִצּוֹן. בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵי, הֵזֵן אֶת הַכֹּל.

נוֹדָה לְךָ אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנַּחֲלָתָ לְאַבֹּתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה
טוֹבָה וְרַחֲבָה, בְּרִית וְתוֹרָה, חַיִּים וּמִזוֹן, עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּכַשְׁרֵנוּ
וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ וְעַל חֻקֵּי רִצּוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל חַיִּים
וּמִזוֹן שֶׁאַתָּה זֵן וּמַפְרִינָם אוֹתָנוּ.

עַל הַכֹּל אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לְךָ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמֶךָ,
כְּאֹמֹר: וְאִכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ, וּבִרְכַּתְּ אֶת אֱלֹהֵיךָ עַל הָאֶרֶץ
הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה אֱלֹהֵי, עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזוֹן.

רַחֵם אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם
עִירְךָ וְעַל הָר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל הַיְכָלְךָ וְעַל מַעֲוֶנְךָ וְעַל
דְּבִירְךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו. אָבִינוּ!
רַעֲנוּ, זִוְנֵנוּ, פִּרְנָסֵנוּ, כִּלְכַּלְנוּ, הִרְוִיחֵנוּ, הִרוּחַ לָנוּ מִהֵרָה מִכָּל
צָרוֹתֵינוּ, וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ אֱלֹהֵינוּ לְיָדֵי מִתְנֹת בָּשָׂר וָדָם וְלֹא
לְיָדֵי הַלְוָאָתָם, אֲלֵא לְיָדְךָ הַמְּלָאָה וְהַרְחֲבָה, הַעֲשִׂיָּה וְהַפְתוּחָה.
יְהִי רִצּוֹן שְׁלֵא נִבּוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא נִכָּלֵם לְעוֹלָם הַבָּא, וּמַלְכוּת
בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ תַּחְזִירֵנָה לְמִקְוָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

בשבת מוסיפין: רצה והחליצנו אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ בַּמִּצּוֹתֶיךָ וּבַמִּצְוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
הַשְּׁבֶט הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי יוֹם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא מִלְּפָנֶיךָ. נִשְׁבּוֹת בּוֹ
וְנָנוּחַ בּוֹ וְנִתְעַנֵּג בּוֹ בַּמִּצְוֹת חֲקֵי רִצּוֹנְךָ. וְאֵל תְּהִי צָרָה וְיִגּוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ.
וְהִרְאֵנוּ בְּנִחְמַת צִיּוֹן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, כִּי אַתָּה הוּא בָּעַל הַנִּחְמוּת. וְהִגַּם
שְׂאֵכֵנוּ וְשְׁתֵּינוּ, חֲרָבֵן בֵּיתְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ לֹא שִׁכְחָנוּ. אֵל תִּשְׁכַּחֲנוּ לְנֹצֶחַ
וְאֵל תִּזְנַחֲנוּ לְעַד, כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה.

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וַיְבֹוא, יִגְיעַ, יִרְאֶה וַיִּרְצֶה,
יִשְׁמַע, יִפְקֹד וַיִּזְכֹּר, זְכָרוֹנֵנוּ וְזְכָרוֹן אֲבוֹתֵינוּ, זְכָרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ,
וְזְכָרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד עַבְדְּךָ, וְזְכָרוֹן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ,
לְפָלְטָה, לְטוֹבָה, לְחַן, לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם,
בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב מִקָּרָא קָדָשׁ הַזֶּה, לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ
וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זְכָרֵנוּ אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה, וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבִרְכָּה,
וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. בְּדַבַּר יְשׁוּעָה וּרְחֻמִּים, חוּס וְחַנּוּן,
וְחַמֵּל וְרַחֵם עָלֵינוּ, וְהוֹשִׁיעֵנוּ כִּי אֱלֹדֶיךָ עֵינֵינוּ, כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן
וְרַחוּם אַתָּה.

וּתְבַנֶּה יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנֵי,
בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם (בלחש אָמֵן).

בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם לְעַד הָאֵל אֲבִינוּ
מִלְכֵנוּ אֲדִירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ גּוֹאֲלֵנוּ קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב רוֹעֵנוּ רוֹעֵה
יִשְׂרָאֵל הַמֶּלֶךְ הַטוֹב וְהַמְּטִיב לְכָל שְׂבָכָל יוֹם וַיּוֹם הוּא הַטִּיב

לנו, הוא מטיב לנו, הוא ייטיב לנו, הוא גמלנו, הוא גומלנו, הוא
יגמלנו לעד - חן וחסד ורחמים ורוח והצללה וכל טוב

הַרְחֵמֶן הוא ישתבח על כבודו

הַרְחֵמֶן הוא ישתבח בשמים ובארץ

הַרְחֵמֶן הוא ישתבח בנו לדור דורים

הַרְחֵמֶן הוא קרן לעמו ירים

הַרְחֵמֶן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים

הַרְחֵמֶן הוא יפרנסנו בכבוד ולא בכזיון, בְּהִתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר,
בְּנִחַת וְלֹא בְּצֹעַר

הַרְחֵמֶן הוא יתן שלום בינינו

הַרְחֵמֶן הוא ישלח ברכה, רוחה והצלחה בכל מעשה ידינו

הַרְחֵמֶן הוא יצליח את דרכינו

הַרְחֵמֶן הוא ישבר על גלות מהרה מעל צוארנו

הַרְחֵמֶן הוא יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו

הַרְחֵמֶן הוא ירפאנו רפואה שלמה

הַרְחֵמֶן הוא יפתח לנו את ידו הַרְחֵבָה

הַרְחֵמֶן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו

שְׁנַתְּבָרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּכָל מָקוֹם כָּל כֵּן יִבְרַךְ

אוֹתָנוּ יַחַד בְּרִכָּה שְׁלֵמָה וְכֵן יִהְיֶה רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן

הַרְחָמֵן הוּא יִפְרֹשׁ עָלֵינוּ סֶבֶת שְׁלוֹמוֹ

בשבת: הַרְחָמֵן הוּא יִנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׁכָלוֹ שֶׁבֶת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי
הָעוֹלָמִים

הַרְחָמֵן הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׁכָלוֹ טוֹב

הַרְחָמֵן הוּא יִטַּע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבֵּנוּ וְתִהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל
פָּנֵינוּ לְבִלְתִּי נַחֲטָא וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם

ברכת האורות: הַרְחָמֵן הוּא יִבְרֹךְ אֶת הַשְּׁלַחַן הַזֶּה שְׂאֵבֵלֵנוּ עָלָיו
וְיִסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשִׁלְחָנוּ שֶׁל אֲבֵרָהֶם אֲבֵינוּ
עָלָיו הַשְּׁלוֹם, כָּל רֵעַב מִמֶּנּוּ יֹאכַל וְכָל צָמָא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה וְאֵל
יִחְסֹר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן. הַרְחָמֵן הוּא
יִבְרֹךְ אֶת בַּעַל הַבֵּית הַזֶּה וּבַעַל הַסַּעֲדָה הַזֹּאת הוּא וּבְנָיו
וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ בְּבָנִים שְׂיָחִיו וּבְנִכְסִים שְׂיָרְבוּ בְּרֹדֶף אֲדָנִי
חִילוֹ וּפַעַל יָדָיו תִּרְצֶה וְיִהְיֶה נִכְסֵי וּנְכֻסֵּינוּ מְצֻלָּחִים וּקְרוֹבִים
לְעִיר וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא לְפָנֵינוּ שׁוֹם דְּבַר חֲטָא וְהִרְהוּר עוֹן,
שֶׁשׁ וְשִׁמְחָה כָּל הַיָּמִים בַּעֲשֵׂר וּכְבוֹד מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, לֹא יִבוֹשׁ
בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכְלֹם לְעוֹלָם הַבָּא אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן.

הַרְחֵמְנוּ הוא יְחַיֵּינוּ וְיִזְכְּנוּ וְיִקְרְבוּנוּ לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ וּלְבָנֵינוּ
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבֹּא

מַגְדוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכוּ וְעֵשָׂה חֶסֶד לַמְּשִׁיחַ לְדוֹד וּלְזֶרְעוֹ עַד
עוֹלָם

כְּפִירִים רְשׁוּ וְרָעוּ וּדְרָשׁוּ אֲדָנִי לֹא יִחְסְרוּ כָּל טוֹב. נַעֲר
הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעֱזֵב וְזֶרְעוֹ מִבְּקֵשׁ לָחֶם. כָּל
הַיּוֹם חוֹנֵן וּמַלְאָה וְזֶרְעוֹ לְבִרְכָּה. מַה שְּׂאֵכְלֵנוּ יִהְיֶה לְשִׁבְעָה וּמָה
שְׁשִׁתֵּינוּ יִהְיֶה לְרִפּוּאָה וּמָה שֶׁהוֹתַרְנוּ יִהְיֶה לְבִרְכָּה כְּדֹכְתִּיב
וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהּ וַיֹּאכְלוּ וַיּוֹתֵרוּ כְּדָבָר אֲדָנִי. בְּרוּכִים אַתֶּם לְאֲדָנִי
עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. בְּרוּךְ הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאֲדָנִי וְהָיָה אֲדָנִי
מִבְטָחוֹ. אֲדָנִי עֹז לְעַמּוֹ וַיִּתֵּן אֲדָנִי יִבְרָךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם. עוֹשֶׂה
שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בִּרְחֻמָּיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אָמֵן.

שׁוֹתִים כּוֹס שְׁלִישִׁית בְּהִסָּבֶת שְׂמָאל:

בְּרוּךְ אַתָּה אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

פְּתִיחָה לְאֵלֵיהֶוּ הַנְּבִיא

לקראת קריאת ההלל מוזגים כוס רביעית ואחרונה. בנוסף, מניחים על השולחן גביע גדול ומוזגים כוס חמישית, שאותה לא שותים. היא נקראת "כוס הגאולה" או "כוס לאליהו הנביא". אליהו מתואר בתנ"ך כנביא שיבשר בעתיד על ביאת המשיח. כעת, פותחים את הדלת לכבודו ואומרים תפילת "שפך חמֶתְךָ" לביעור הרע ולחיזוק הצדק.

שִׁפְךָ חֶמֶתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נֹחַו הַשָּׁמַיִם. שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם וְעַמְּךָ וְחֶרֶן אִפְךָ יִשְׁיִגֵּם. תִּרְדֹּף בְּאֵף וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת שָׁמַי אֲדָנִי.

אני רוצה שצדק: כשאתה עומד ומחכה לאליהו הנביא, ברור שהוא בא ואתה יכול לבקש ממנו הכול. הוא עומד ומחזיר לי את הצליל שלי. אבל אני לא מוצאים לך. רק בלי הסדר, כשאתה האור הגדול, פתאום אני יוצא שהוא עס, ואני פותח לו. יש פירוש נפלא על החליים: "שפך חמֶתְךָ אֶל הַגּוֹיִם" - שפוך את החמירות שלך אל הגויים. "אשר לא יצדוק" - מפני שהעולם כל כך קר, לכן הגויים טרם יצדוק.

הלל

רק לאחר שסיפרנו את סיפור השעבוד וההצלה, אכלנו את המצה והתענגנו על מטעמי החג - אנו חשים קצת את מצב השלמות של "סוף המסע". אוחזים בכוס הרביעית וגומרים עליה את מקבץ פרקי התהילים המכונים "הלל". המושג "לגמור עליו את ההלל", שמשמעותו מצב מושלם, מגיע ברגע זה. רצוי לזמר ולשיר את פסוקי ההודיה בלחנים יפים ומעוררים. כגודל ההודיה, כך עומק הישועה.

הלל אומרים רק על הכוס האחרונה של היין, מכיוון שרק אז אנחנו מספיק שיכורים כדי לשמוע את הניגון שעתיד לבוא. אנו שרים כשמשוהו מעבר קורה לנו. מדוע אני לא שר כשאני הולך למכולת וקונה קילו תפוחים? מפני שאין בזה שום דבר נשגב, מעבר. מדוע בחתונה אמיתית כולם שרים ורוקדים? מפני שהנישואים באים ממקום של מעבר.

לֹא לָנוּ אֲדֹנֵי לֹא לָנוּ, כִּי לַשֹּׁמֵד תֵּן כְּבוֹד, עַל חֶסֶדְךָ, עַל אֲמִתְּךָ. לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיזָה נָא אֱלֹהֵיהֶם, וְאֵלֵהֵינוּ בְּשִׁמּוֹם, כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה. עֲצִבְיָהֶם כָּסַף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. כֹּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ, עֵינִים לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ. אֲזַנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ, אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחִיחוּ. יְדִיָּהֶם וְלֹא יִמְשִׁיחוּ, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ, לֹא יִהְיוּ בְּגִרוֹתָם. כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם, כָּל אֲשֶׁר בְּיַמֵּי בָהֶם. יִשְׂרָאֵל

בְּטַח בְּאֲדֹנִי, עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא. בֵּית אֶהְרֹן בְּטַחוּ בְּאֲדֹנִי, עֲזָרָם
וּמִגָּנָם הוּא. יִרְאִי אֲדֹנִי בְּטַחוּ בְּאֲדֹנִי, עֲזָרָם וּמִגָּנָם הוּא.

אֲדֹנִי זְכָרְנוּ יְבָרֶךְ, יְבָרֶךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל, יְבָרֶךְ אֶת
בֵּית אֶהְרֹן. יְבָרֶךְ יִרְאִי אֲדֹנִי, הַקְטָנִים עִם הַגְּדֹלִים. יִסַּף אֲדֹנִי
עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם. בְּרוּכִים אַתֶּם לְאֲדֹנִי, עֹשֶׂה שָׁמַיִם
וָאָרֶץ. הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לְאֲדֹנִי וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי אָדָם. לֹא הִמָּתִים
יִהְיֶה לָּהּ וְלֹא כָּל יִרְדֵּי דוֹמָה. וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ יְהִי מִעַתָּה וְעַד
עוֹלָם, הַלְלוּהָ:

אֶתְהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע אֲדֹנִי אֶת קוֹלִי, תַּחֲנוּנִי. כִּי הִטָּה אֲזִנוֹ
לִי וּבִימֵי אֶקְרָא. אֶפְפוּנִי חֲבִלֵי מוֹת וּמִצָּרִי שְׂאוֹל מִצָּאוֹנִי, צָרָה
וְיָגוֹן אֶמְצָא. וּבִשֵּׁם אֲדֹנִי אֶקְרָא, אָנָּה אֲדֹנִי מַלְטָה נַפְשִׁי. חֲנוּן
אֲדֹנִי וְצָדִיק, וְאֱלֹהֵינוּ מְרַחֵם. שֹׁמֵר פִּתְאִים אֲדֹנִי, דְּלוֹתִי וְלִי
יְהוֹשִׁיעַ. שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחַיִכִּי, כִּי אֲדֹנִי גָמַל עָלַיִכִּי. כִּי חִלַּצְתָּ
נַפְשִׁי מִמָּוֶת, אֶת עֵינַי מִן דִּמְעָה, אֶת רַגְלִי מִדָּחִי. אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי
אֲדֹנִי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, אֲנִי עֲנִיתִי מֵאֵד. אֲנִי
אִמְרָתִי בַּחֲפוּזִי, כָּל הָאָדָם כֶּזֶב.

מָה אָשִׁיב לְאֲדֹנִי כָּל תַּגְמוּלוֹתַי עָלַי. כּוֹס יְשׁוּעוֹת
אֶשָּׂא וּבִשֵּׁם אֲדֹנִי אֶקְרָא. נִדְרֵי לְאֲדֹנִי אֶשְׁלֵם נִגְדָה נָא לְכָל עַמּוֹ.

יקר בעיני אדני המותה לחסידיו. אנא אדני כי אני עבדך, אני עבדך בן אמתך, פתחת למוסרי. לך אזבח זבח תודה ובשם אדני אקרא. נדרי לאדני אשלם נגדה נא לכל עמו. בחצרות בית אדני, בתוככי ירושלים, הללויה:

הללו את אדני כל גוים, שבחוהו כל האמים. כי גבר עלינו חסדו, ואמת אדני לעולם, הללויה:

חודו לאדני כי טוב כי לעולם חסדו.
יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו.
יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו.
יאמרו נא יראי אדני כי לעולם חסדו.

מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה. אדני לי לא אירא, מה יעשה לי אדם. אדני לי בעזרי ואני אראה בשנאי. טוב לחסות באדני מבטח באדם. טוב לחסות באדני מבטח בנדיבים. כל גוים סבבוני, בשם אדני כי אמילם. סבוני גם סבבוני, בשם אדני כי אמילם. סבוני כדברים, דעכו כאש קוצים, בשם אדני כי אמילם. דחה דחיתני לנפל, ווי עזרני. עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה.

קול רנה וישועה באהלי צדיקים, ימין אדני עשה חיל. ימין אדני רוממה, ימין אדני עשה חיל. לא אמות כי אחיה, ואספר מעשי יי. יסר יסרני יי, ולמות לא נתנני. פתחו לי שערי צדק, אבא בם, אודה יי. זה השער לאדני, צדיקים יבאו בו. אודך כי עניתני ותהי לי לישועה. אודך כי עניתני ותהי לי לישועה. אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה. אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה. מאת אדני היתה זאת היא נפלאת בעינינו. מאת אדני היתה זאת היא נפלאת בעינינו. זה היום עשה אדני נגילה ונשמחה בו. זה היום עשה אדני נגילה ונשמחה בו.

אנא אדני, הושיעה נא. אנא אדני, הושיעה נא.
אנא אדני, הצליחה נא. אנא אדני, הצליחה נא.

ברוך הַבּא בְּשֵׁם אֲדֹנָי, בִּרְכוּכֶם מִבֵּית אֲדֹנָי. בָּרוּךְ הַבּא בְּשֵׁם אֲדֹנָי, בִּרְכוּכֶם מִבֵּית אֲדֹנָי. אֵל אֲדֹנָי וַיָּאֵר לָנוּ, אֲסֵרוּ חַג בְּעֲבֹתֵינוּ עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵל אֲדֹנָי וַיָּאֵר לָנוּ, אֲסֵרוּ חַג בְּעֲבֹתֵינוּ עַד קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵלֵינוּ אַתָּה וְאוֹדְךָ, אֱלֹהֵי אֲרוֹמָמָךְ. אֵלֵינוּ אַתָּה וְאוֹדְךָ, אֱלֹהֵי אֲרוֹמָמָךְ. הוֹדוּ לְאֲדֹנָי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. הוֹדוּ לְאֲדֹנָי כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

יְהִלְלוּךְ אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֶׂיךָ, וְחִסְדֶּיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי
רְצוֹנְךָ, וְכָל עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ, וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאָרוּ,
וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ, וַיְקַדִּישׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֶךָ, מְלֻבְּנֵנוּ. כִּי לְךָ טוֹב
לַהֲדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נַאֲה לְזִמְרָה, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל.

הִלְלוּיָהּ הִלְלוּ אֶת שֵׁם אֲדֹנֵי, הִלְלוּ עַבְדֵי אֲדֹנֵי שְׁעַמְדִּים
בְּבֵית אֲדֹנֵי בְּחִצְרוֹת בֵּית אֱלֹהֵינוּ. הִלְלוּ יְהִי כִּי טוֹב אֲדֹנֵי זָמְרוּ
לְשִׁמּוֹ כִּי נָעִים. כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהִי יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ. כִּי אֲנִי
יָדַעְתִּי כִּי גָדוֹל אֲדֹנֵי וְאֲדֹנֵינוּ מְכַל אֱלֹהִים. כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ אֲדֹנֵי
עָשָׂה בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּיָּמִים וְכָל תְּהוֹמוֹת. מַעֲלָה נִשְׂאִים מִקְצֵה
הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמָטָר עָשָׂה מוֹצֵא רוּחַ מְאוֹצְרוֹתָיו. שֶׁהִכָּה בְּכוֹרֵי
מִצְרַיִם מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה. שָׁלַח אֹתוֹת וּמִפְתֵּיִם בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם
בְּפִרְעָה וּבְכָל עַבְדָּיו. שֶׁהִכָּה גּוֹיִם רַבִּים וְהָרַג מְלָכִים עֲצוּמִים.
לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַכְּנָעִי וְלִכְלָל מַמְלָכוֹת כְּנָעַן.
וְנָתַן אֶרֶצָם נַחֲלָה נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. אֲדֹנֵי שְׁמֶךָ לְעוֹלָם אֲדֹנֵי
זָכָרְךָ לְדֹר וָדֹר. כִּי יָדִין אֲדֹנֵי עַמּוֹ וְעַל עַבְדָּיו יִתְנַחֵם. עֲצִבִי
הַגּוֹיִם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֶׂה יְדֵי אָדָם. פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵיהֶם
לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ. אֲזִנִּים לָהֶם וְלֹא יֵאָזִינוּ אֵף אֵין יֵשׁ רוּחַ בְּפִיהֶם.
כְּמוֹתֵהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כֹּל אֲשֶׁר בְּטַח בָּהֶם. בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרָכוּ אֶת
אֲדֹנֵי, בֵּית אֶהֱרֹן בְּרָכוּ אֶת אֲדֹנֵי, בֵּית הַלֵּוִי בְּרָכוּ אֶת אֲדֹנֵי, יִרְאִי
אֲדֹנֵי בְּרָכוּ אֶת אֲדֹנֵי. בְּרוּךְ אֲדֹנֵי מִצִּיּוֹן שֶׁכֵּן יְרוּשָׁלַם הִלְלוּיָהּ.

הודו לאדני כי טוב - כי לעולם חסדו
 הודו לאלהי האלהים - כי לעולם חסדו
 הודו לאדני האדנים - כי לעולם חסדו
 לעשה נפלאות גדלות לבדו - כי לעולם חסדו
 לעשה השמים בתבונה - כי לעולם חסדו
 לרוקע הארץ על המים - כי לעולם חסדו
 לעשה אורים גדלים - כי לעולם חסדו
 את השמש לממשלת ביום - כי לעולם חסדו
 את הירח וכוכבים לממשלות בלילה - כי לעולם חסדו
 למכה מצרים בבכוריהם - כי לעולם חסדו
 ויוצא ישראל מתוכם - כי לעולם חסדו
 ביד חזקה ובזרוע נטויה - כי לעולם חסדו
 לגזר ים סוף לגזרים - כי לעולם חסדו
 והעביר ישראל בתוכו - כי לעולם חסדו
 ונער פרעה וחילו בים סוף - כי לעולם חסדו
 למוליך עמו במדבר - כי לעולם חסדו
 למכה מלכים גדלים - כי לעולם חסדו
 ויהרג מלכים אדירים - כי לעולם חסדו
 לסיחון מלך האמרי - כי לעולם חסדו
 ולעוג מלך הבשן - כי לעולם חסדו

ונתן ארצם לנחלה - כי לעולם חסדו
נחלה לישראל עבדו - כי לעולם חסדו
שבשפלנו זכר לנו - כי לעולם חסדו
ויפרקנו מצרינו - כי לעולם חסדו
נתן לחם לכל בשר - כי לעולם חסדו
הודו לאל השמים - כי לעולם חסדו:

נשמת כל חי תברך את שמך, אדני אלהינו, ורוח כל
בשר תפאר ותרום זכרך, מלכנו, תמיד. מן העולם ועד העולם
אתה אל, ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע, פודה ומציל
ומפרגם ומרחם בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך עוזר וסומך
אלא אתה. אלהי הראשונים והאחרונים, אלוה כל בריות,
אדון כל תולדות, המהלל ברב התשבחות, המנהיג עולמו
בחסד ובריותיו ברחמים. ואדני ער הנה לא יגום ולא יישן,
המעורר ישנים והמקיץ נרדמים, והמשיח אלמים והמתיר
אסורים והסומך גופלים והזוקק כפופים והמפענח נעלמים ולך
לבדך אנחנו מודים. ואלו פינו מלא שירה בים, ולשוננו רנה
בהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות
כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות
כאיילות אין אנחנו מספיקים להודות לך, אדני אלהינו ואלהי
אבותינו, ולברך את שמך מלכנו על אחת מאלה, אלה אלפי

אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות, נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו. מלפנים ממצרים גאלתנו, אדני אלהינו, ומבית עבדים פדיתנו, ברעב ונתנו ובשבע כלכלתנו, מחרב הצלתנו ומדבר מלטתנו, ומחלים רעים ורבים ונאמנים דליתנו.

עד הנה עזרנו רחמך ולא עזבנו חסדיך אדני אלהינו, ואל תשנו, אדני אלהינו, לנצח. על פן אברים שפלגת בנו ורוח וגשמה שנפחת באפינו ולשון אשר שמת בפינו הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו תמיד. כי כל פה לך יודה, וכל לשון לך תשבע, וכל עין לך תצפה, וכל ברך לך תברע, וכל קומה לפניך תשתחוה, וכל הלכות יראוך, וכל קרב וכליות יזמרו לשמך, בדרך שכתוב, כל עצמתי תאמרנה: אדני, מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגזלו. שועת עניים אתה תשמע, צעקת הדל תקשיב ותושיע. מי ידמה לך ומי ישווה לך ומי יעריך לך האל הגדול, הגבור והנורא, אל עליון, קנה שמים וארץ. נהללך ונשבחך ונפאריך ונברך את שם קדשך, כאמור: לדוד, ברכי נפשי את אדני וכל קרבי את שם קדשו. האל בתעצמות עזך, הגדול בכבוד שמך, הגבור לנצח והנורא בנוראותיך, המלך היושב על פסא רם ונשא. שוכן עד מרום וקדוש שמו. וכתוב: רננו צדיקים באדני, לישרים נאווה תהלה.

בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל
וּבְשִׁפְתַי צְדִיקִים תִּתְבָּרֵךְ
וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְרוֹמֵם
וּבִקְרֹב קְרוֹשִׁים תִּתְהַלֵּל

וּבַמִּקְהָלוֹת רַבּוֹת עֲמֹךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרָנָה יִתְפָּאֵר שְׁמֹךְ
מִלִּפְנֵי כָּל דּוֹר וָדוֹר שְׁכֵן חֹבֶת כָּל הַיְצוּרִים לִפְנֵיךְ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדָּה
לְבָרֶךְ, לְעַלֶּה וּלְקַלֵּם עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבָּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי
עַבְדְּךָ מִשִּׁיחָךְ.

וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שְׁמֹךְ לְעַד מִלִּפְנֵי, הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ
בְּשֵׁמוֹ וּבְאַרְצוֹ, כִּי לָךְ נָאָה, אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיר
וְשִׁבְחָה, הֵלֵל וְזִמְרָה, עֹז וּמִמְשָׁלָה, נִצָּח, גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה, תִּהְיֶה
וְתִפְאָרֶת, קִדְשָׁה וּמַלְכוּת, בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשְׁמֹךְ הַגָּדוֹל
וְהַקְדוֹשׁ וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל. יִהְיֶה לָּךְ אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ
עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וְחֲסִידֶיךָ צְדִיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְכָל עַמֶּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל כָּלָם בְּרָנָה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ, וַיִּשְׁבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ, וַיִּשְׁוֹרְרוּ
וַיְרוֹמְמוּ וַיַּעֲרִיצוּ, וַיְקַדִּישׁוּ וַיְמַלִּיכוּ אֶת שְׁמֹךְ מִלִּפְנֵי תָמִיד. כִּי
לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נָאָה לְזִמֹּר, כִּי מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה
אֵל. בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי, מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתַּשְׁבָּחוֹת.

שׁוֹתִים כּוֹס רְבִיעִית וְאַחֲרוֹנָה בְּהַסְבַּת שְׁמַאל:

בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

לְאַחַר שְׁתֵּית הַכּוֹס הָאַחֲרוֹנָה נִבְרָךְ:

בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן,
עַל תְּנוּכַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ הַמִּדְבָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַנְחִלָּתָהּ
לְאַבוֹתֵינוּ לֵאכֹל מִפְּרִיָּהּ וּלְשַׁבֵּעַ מִטוֹבָהּ.

רַחֵם נָא אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירֶךָ
וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מִזְבִּיחְךָ וְעַל הַיְכָלְךָ וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם
עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחֵנוּ בְּבִנְיָנָהּ
וְנֹאכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטוֹבָהּ וְנִבְרַכְךָ עָלֶיהָ בְּקֹדֶשׁהּ וּבְטַהֲרָהּ
(בְּשַׁבָּת: וּרְצָה וְהַחֲלִיצֵנוּ בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה) וְשִׁמְחֵנוּ בַּיּוֹם חַג הַמִּצּוֹת
הַזֶּה, כִּי אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב וּמְטִיב לְכָל, וְנוֹדֶה לָּךְ עַל הָאֶרֶץ וְעַל
פְּרֵי הַגֶּפֶן. בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנֵי, עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן.

(עַל יַיִן אוֹ מִיַּיִן עֲנָבִים מִתּוֹצֵרֶת הָאֶרֶץ מִסִּים: כִּי אַתָּה אֲדֹנֵי טוֹב
וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדֶה לָּךְ עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה
אֲדֹנֵי, עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ).

נִרְצָה

שתינו כוס אחרונה. הגענו לקו הסיום. חודש אינטנסיבי של הכנות מאחורינו. אמרנו את ההגדה, אכלנו את המצה וחווינו תחושת חירות בשירת ההלל. הלילה היהודי הגדול עומד להסתיים. נשיר "חסל סידור פסח" ובבקש: ריבוננו של עולם, שתפילותינו יהיו נִרְצוֹת לפניך, והעיקר - "לשנה הבאה ביחשלים הבנויה". נוהגים לשיר פיוטים וחיזות המלמדים שכל החרות תלויה בבורא עולם.

חֲסַל סִדּוּר פֶּסַח כְּחִלְכֶתָּנוּ, כְּכֹל מִשְׁפָּטוֹ וְחִקְתּוֹ.
כְּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ, כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ.
זֶךְ שׁוֹכֵן מְעֻנָּה, קוֹמֵם קֹחַל עֲדַת מִי מָנָה.
בְּקִרּוֹב נִחַל נִמְעֵי כֹנֵה, פְּרוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה.

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם!
לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה!

אנשים חושבים שאחרי הסדר הכול נגמר. זה לא נכון.
 ה' יתברך נאמן לנו בליל הסדר חירות וקדושה, מחה
 ושלמות, ואנחנו מוכרחים להתחזק בהם בכל השנה. צריך
 יותר מסתם לזאת מחצרים. מחכים לנו שעה יומי פסח
 ואחריהם ספירת העומר, כי בלילה הראשון של החירות אני
 עדיין לא יוצא מחצרים. החירות האמיתית שלי היא בראש, שפנים
 אני חופשי, אני יוצא שיש ה' אחד. אחרי הסדר הכול מתחיל!

קרב יום

קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה,
 רם הודע פי לך היום אף לך הלילה,
 שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה,
 תאיר באור יום חשבת לילה, ויהי בחצי הלילה.

אדיר הוא יבנה ביתו

אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב.
 במהרה, במהרה, בימינו בקרוב.
 אל בנה, אל בנה, בנה ביתך בקרוב.

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ

1 אֶחָד מִי יוֹדֵעַ?

אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ: אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ

2 שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ?

שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ

3 שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ?

שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ

4 אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ?

אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ: אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ

5 חמשה מי יודע?

חמשה אני יודע: חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ

6 ששה מי יודע?

ששה אני יודע: ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ

7 שבעה מי יודע?

שבעה אני יודע: שבעה ימי שבתא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ

8 שמונה מי יודע?

שמונה אני יודע: שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבתא, ששה

סִדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תּוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה
אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

9 תשעה מי יודע?

תשעה אני יודע: תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה
ימי שבתא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע
אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו
שבשמים ובארץ

10 עשרה מי יודע?

עשרה אני יודע: עשרה דבריא, תשעה ירחי לדה, שמונה
ימי מילה, שבעה ימי שבתא, ששה סדרי משנה, חמשה
חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות
הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ

11 אחד עשר מי יודע?

אחד עשר אני יודע: אחד עשר כוכביא, עשרה דבריא, תשעה

יִרְחִי לְדָה, שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלָּה, שְׁבַעַת יָמֵי שַׁבָּתָא, שְׁשָׁה סְדְרֵי
מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת,
שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

12 שְׁנִים עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ?

שְׁנִים עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנִים עֶשֶׂר שַׁבָּטָא, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵּיא,
עֶשְׂרָה דְּבְרֵיא, תְּשַׁעַת יִרְחֵי לְדָה, שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלָּה, שְׁבַעַת
יָמֵי שַׁבָּתָא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע
אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ
שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

13 שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ?

שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מְדֵיא, שְׁנִים עֶשֶׂר
שַׁבָּטָא, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵּיא, עֶשְׂרָה דְּבְרֵיא, תְּשַׁעַת יִרְחֵי
לְדָה, שְׁמוֹנֶה יָמֵי מִלָּה, שְׁבַעַת יָמֵי שַׁבָּתָא, שְׁשָׁה סְדְרֵי
מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת,
שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ

חד גדיא

חד גדיא (גדי אחד), חד גדיא

דזבין אבא (שקנה אבא) בתרי זוזי (בשני זוזים, זוז - סוג מטבע,

כמו שקל), חד גדיא, חד גדיא.

ואתא (בא) שונרא (חתול)

ואכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

ואתא כלבא (כלב)

ונשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי,

חד גדיא, חד גדיא.

ואתא חוטרא (מקל)

והכה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא

בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.

וְאֵתָא נֹרָא (אש)

וְשָׂרְף לְחוּמְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא, דְּאֵכְלָה לְגִדְיָא,
דְּזִבִּין אָבָא בְּתֵרֵי זִוְי, חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

וְאֵתָא מִיָּא (מים)

וְכִבְּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּמְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא,
דְּאֵכְלָה לְגִדְיָא, דְּזִבִּין אָבָא בְּתֵרֵי זִוְי, חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

וְאֵתָא תֹרָא (שור)

וְשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבְּה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּמְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא, דְּאֵכְלָה לְגִדְיָא, דְּזִבִּין אָבָא בְּתֵרֵי זִוְי,
חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

וְאַתָּה הַשׁוֹחֵט

וְשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבָּה לְנוֹרָא, דְּשִׁרְף לְחוּטְרָא,
דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגִדְיָא, דְּזִבִּין אַבָּא
בְּתֵרֵי זִוְזִי, חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

וְאַתָּה מְלַאךְ הַמּוֹת

וְשַׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבָּה לְנוֹרָא,
דְּשִׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגִדְיָא,
דְּזִבִּין אַבָּא בְּתֵרֵי זִוְזִי, חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

וְאַתָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

וְשַׁחַט לְמְלַאךְ הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוֹחֵט, דְּשַׁחַט לְתוֹרָא,
דְּשִׁתָּה לְמִיָּא, דְּכִבָּה לְנוֹרָא, דְּשִׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנִשְׁדָּ לְשׁוּנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגִדְיָא, דְּזִבִּין אַבָּא בְּתֵרֵי זִוְזִי,
חַד גִּדְיָא, חַד גִּדְיָא.

מעבדות לחרות הסיפור בקיצור

1. מהיכן הגענו?

מהיכן הגענו למצרים? ההגדה מגישה בפנינו תקציר: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו". אברהם היה היהודי הראשון. מוצאו מאזור עיראק, שהייתה אז אימפריה עובדת אלילים. אברהם היה המאמין הראשון באל אחד, ואלוהים נתגלה אליו ופקד עליו ללכת לארץ ישראל, ושם להקים זרע מאמינים. הבורא המשיך להתגלות גם אל בנו יצחק ואל נכדו יעקב, שדבק בו ופרסמו את שמו בכל האזור.

ליעקב היו שנים-עשר בנים. יוסף, בנה של רחל אשת יעקב, היה הצדיק מכל אחיו, ואביו אהב אותו. שאר הבנים, בייחוד בניה של לאה, קינאו בו, ואף מכרוהו כעבד לסוחרים מצריים. יוסף עבר עשרים ושתיים שנה של תלאות, עבדות וסכנות רוחניות, אך בסופו של דבר נהיה שר גדול במצרים. כשבא הרעב הגדול, כפי שיוסף חזה מראש, הוא הזמין את אביו אליו, ויעקב וכל בית ישראל ירדו למצרים.

2. שעבוד מצרים

לפני מותו של יוסף, הוא ניבא למשפחתו שישובו בעתיד לארץ המובטחת, וציווה להעלות את עצמותיו כאשר יתגשם החלום. בני ישראל זכו לברכת פריון אדירה: "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֶאֶד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם". מאז, ועד עצם היום הזה, לא נקראנו עוד "משפחת ישראל", אלא עם, בני ישראל.

לאחר מותו של יוסף קם מלך חדש, פרעה, שלא זכר את תרומתו של יוסף לאימפריה. הוא ראה את התעצמות בני ישראל והחל לרקום תכניות דילול מתוחכמות. המצרים החלו בהדרגה לפעול בשיטות של פתרונות סופיים.

פרעה הפך את בני ישראל לעבדים נרצעים, והחל להעביד אותם בפרך בשיטות אכזריות וקשות. ככל שעבר הזמן הוא הכביד את החוקים, גרם למוות של רבים ולסבל של הנוותרים. זעקת היהודים עלתה עד לב השמים.

3. נשים צדקניות ולידת משה

כשראה פרעה שילודת העברים בשיאה, פנה בסתר אל המיילדות העבריות וציווה עליהן להרוג את התינוקות הזכרים. המיילדות אמרו לו "כן", אבל עשו ההפך: "וַתַּחַיֶּינָה אֶת הַיְלָדִים". כשראה פרעה שרימו אותו, ציווה על חייליו לחדור לבתי בני ישראל, לחטוף תינוקות שנולדו ולהשליכם לניאור. הגזרה בוצעה באכזריות רבה.

וכאן הגיעה שעתו הגדולה של המין הנשי: "בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל". הגברים המיואשים נפרדו ממשפחותיהן, אך הן לא ויתרו, ושכנעו בקסמיהן את בני זוגן להמשיך את הילודה. אישה אחת מיוחסת משבט הלויים, יוכבד שמה, שכנעה את בעלה לחזור הביתה. כעבור זמן נפקדה והולידה בן, שעורו זהר באופן פלאי. כדי שלא יומת, נאלצה יוכבד להשאיר את התינוק בתיבה על הניאור. בדיוק אז תיזמן הבורא שהנסיכה, בת פרעה, תרחץ בנהר, תמצא את הילד, תרחם עליו ותאמץ אותו. היא זאת שהעניקה לו את השם: משה.

4. משה הנסיך בורח למדין

אתם מכירים אותו כמשה רבנו, אך לא כולם יודעים שבילדותו גדל על תפנוקי ארמונות פרעה. כשגדל, חיפש את זהותו והחליט לצאת ולעזור לאחיו העברים בסבלם. ככה זה: מנהיג טוב הוא מנהיג מגיל צעיר.

משה יצא מהארמון וראה מצרי מכה קשות יהודי. הוא החליט להרוג את המצרי בסתר. למחרת ראה שני עברים מתקוטטים ביניהם, וכשניסה להפריד ביניהם, במקום לומר תודה, הלשינו עליו לפרעה על הרג המצרי. פרעה זיהה שיש לו עסק עם מנהיג עברי צעיר, ומשה נאלץ לברוח למדבריות מדין. גם שם לא הפסיק להנהיג. כשישב לנוח על יד באר מים, ראה שבע בנות שסבלו מהטרדה מצד רועי האזור. משה הצילן והשקה את הכבשים. הפעם זה עלה לו "ביוקר": אביהן, יתרו כהן מדין, נתן לו את בתו הבכורה, ציפורה, לאישה. כך הפך משה לרועה צאן באופן רשמי.

5. ההתגלות בסנה

משה הרועה מתחיל "טירונות" בהנהגת צאן חותנו. יום אחד, תוך כדי ניסיון להשיב לעדר טלה תועה, ראה מחזה בלתי רגיל: שיח סנה בוער כולו, אך איננו נשרף כלל. משה התקרב, ולפתע שמע קול מדבר אליו: "שֶׁל נְעֻלֶיךָ מַעַל רִגְלֶיךָ, כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו - אֲדַמֶּת קֹדֶשׁ הוּא". מתברר שהגיע להר סיני, שעליו עתיד העם לקבל את התורה.

הבורא התגלה אל משה וציווה עליו לשוב למצרים ולהנהיג את העם הנבחר, אל ארץ זבת ודבש. משה, שהיה מגמגם, מנסה לסרב בטענה שאינו ראוי וגם העם לא יאמין לו. כמה מופתים שה' הראה לו במקלו ובגופו לימדוהו פרק באמונה, והוא נאלץ לקבל את התפקיד. משה שב אל חותנו עם המקל המיוחד, אך היה קשה לשכנע את החותן לשחררו מהכבשים. לבסוף משה מעמיס את משפחתו על החמור, חוזר אל ארץ הפירמידות, ובלבו אש המהפכה הקדושה.

6. משה חוזר למצרים

תראו איזו אחוות אחים: אהרן, אחיו הגדול של משה, פוגש אותו על אם הדרך ושמח בגדולתו. הבורא ציווה על אהרן להיות דובר המהפכה. כשהם מגיעים אל העם העברי ומבשרים את בשורת הגאולה, נזכרים בני ישראל בהבטחת יוסף, מנהיגם הקדום, ומאמינים. משם ממשיכים משה ואהרן ללא כל מורא אל פרעה, ומצווים עליו בשם אלוהי ישראל: "שֶׁלַח אֶת עַמִּי וְיַעֲבֹדְנִי בְּמִדְבָּר" - יש לעם הזה ייעוד: ללמד לעולם תורה.

מכאן העסק מתחיל להסתבך. פרעה גיחך לשמע הבשורה, וציווה להכפיל את הנטל. הוא הטיל על העברים להכין בעצמם את חומרי הבניין, בזמן אפס. כשלא הספיקו, הוכו השוטרים האחראים, והללו קבלו על כך בפני משה ואהרן: מה עשיתם? כשמשה צועק לה', הוא נענה: תלמדו - הכול תלוי בסבלנות ובאמונה!

7. דם

כשהמצב כבר על סף התמוטטות, ופרעה כמעט וחונק את העם בעבודה, אומר הבורא למשה ולאהרן: "הגיע הזמן". הם מצטווים להתייצב בפני פרעה ולשאת שוב נאום אמונה, בתוספת נס קטן שהופך את המטה (המקל) של אהרן לתנין. כשפרעה לא מתרגש, מתחילים את סדרת החינוך: עשר המכות, שעתידות לשמש אזהרה ומופת לכל עריצי הדורות.

המכה הראשונה היא מכת דם. אהרן מכה במטהו על הנילוס המצרי, וכל המים בארץ מצרים נהפכים לדם. המצרים אמנם היו צמאי דם, אך הם לא ממש נהנו מכל הסיפור, שהצריך אותם להפוך את העולם כדי לשתות כוס אחת של מים צלולים. פרעה חש מושפל וביקש מן החכמים והחרטומים שלו לעשות הוקוס פוקוס שישיב את המצב לקדמותו. הם, בלהטיהם, מצליחים לעשות דבר דומה. כשפרעה חש שיש לו במה להיאחז, הוא מתעקש, ולא משחרר את העם.

8. צפרדע

כשפרעה החליט לשחק אותה קשוח בפעם הראשונה, הוא לא הביא בחשבון שהוא מזמין על עצמו את הפעימה השנייה. משה ואהרן שוב ניצבים לפניו ואומרים לו: "שלח את עמי". אם תסרב, יישלחו אליך במשלוח מהיר - צפרדעים. פרעה לא מפתיע, וכשאהרן מכה על צפרדע מתנדבת, כל ארץ מצרים נשטפת בצפרדעים. בתלמוד מובא כי אנו לומדים מסירות נפש מן הצפרדעים, שעל פי נבואת משה הסכימו להיכנס אפילו למיטות ולתנורים. את המתכון של העוגה שיצאה, אגב, אף שכנה לא ביקשה. ממכה זו למדו המצרים שאם הפרו את מנוחת השכנים, עכשיו תורם לא לישון...

בעקבות בקשתו של פרעה, מתפלל משה לאלוהים שיפסיק את המכה, ואלוהים נעתר לו. אך לאחר מכן, כצפוי, פרעה שב ומסרב לשלוח את ישראל.

9. פינים

פרעה ממילא לא מתייחס למה שמדברים אליו, ולכן הפעם לא הזהירו אותו לפני שהנחיתו עליו את המכה. הקדוש ברוך הוא ציווה את אהרן: "נִטֵּה אֶת מִטְּךָ וְהָרָה אֶת עַפְרֵי הָאָרֶץ, וְהָיָה לְכֶנֶם בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם". אהרן לוקח את מטהו ומכה באדמה, וסיפור הצפרדעים חוזר על עצמו. אבל הפעם זה כואב. מאוד.

ילדים יכולים להעיד עד כמה הכינים מוציאות אותם מדעתם. אך אם תשאלו מי שהיה בתנאי מחלות במלחמה, יגיד לכם שכינים בכל הגוף הן כמו חרב חדה. וכמו שהגדיר המדרש: "נכנסו בגופם של מצרים כחֲצִים". ממכה זו יכלו המצרים לחוש קצת כיצד העבד העברי חש כשהם הצליפו על גופו. הכינים כמעט ולא נראות, ולכן החרטומים לא יכלו לעשות קסם ולברוא כמותן. לכן הזהירו כולם, תוך כדי גירוד: "מכה זו - אצבע אלוהים היא!".

10. ערוב

כשאתה לא לומד לקח בקטנה, זה הופך לדבר גדול ומפחיד. מאוד כיף ללכת לספארי, אבל כשכל הספארי בא אליך הביתה, זה הרבה פחות משעשע. משה ואהרן שוב מצטווים לומר "שלח את עמי", וכשפרעה השאגן מסרב, מגיח ממדבריות אפריקה ערב רב של חיות טרף מסוכנות, בשילוב נחשים ושאר מרעין בישין, וממלא את הרחובות והבתים. הערוב היה למצרים כמו מראה: תראו איך התייחסתם לחבריכם העבריים - יותר גרוע מחיות טרף!

פרעה פותח במשא ומתן ומבטיח לשחרר את עמנו בתמורה לסילוק החיות המפחידות. משה יוצא ומתפלל, והערוב נעלם כאילו בלעה אותו האדמה. כמו רבים מבני האדם, כשפרעה רואה שיש מנוחה, הוא מיד שוכח את ההבטחה.

11. דָּבָר

המכה הזו היא עליית מדרגה. לא רק מציקה, אלא מפילה חללים - עדיין לא בקרב המצרים, אך בהחלט בנפש בהמתם. המסר ניתן להבנה: אם אתם מחזיקים בבניי, בני ישראל, כבהמות באורות, תקבלו מכה שתפגע בבהמותיכם. בזמן העתיק, בהמה הייתה מאוד נצרכת. היא הייתה המכונת, החלב וגם הגבינה. בשלב זה נאמר מפורשות שתהיה אפליה מתקנת: "וְהַפְלָה ה' בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֵה מִצְרָיִם, וְלֹא יָמוּת מִכָּל לֶבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר".

כמה חבל שלמחרת הדיבור הזה, מתו בהמות מצרים במגיפת הדָּבָר, ולמקנה היהודים לא קרה דָּבָר וחצי דָּבָר. לזה קוראים סיכול ממוקד לצד השגחה פרטית. אולם כשבן אדם מתעצבן, שום דבר לא יועיל. פרעה ראה שהייתה אפליה לטובת חיות העברים והמשיך לעשות דווקא.

12. שחין

גם המכה הזו, כמו הדבר, הייתה מגיפה שפגעה בגוף ולא רק במורל. אך שלא כדבר, שפגע רק בבהמות, השחין התפשט גם אל בני האדם. המחלה הזו גורמת לאדם סבל בפניו ובעורו וכיעור שלא יתואר.

משה זרק מלוא חופניים פיח כבשן לכיוון השמים, והוא התפשט בדרך נס על כל מצרים, ועל בהמותיהם ששרדו. השחין המיט בושה וחרפה כללית, אפילו על החרטומים המכובדים (ששובשים חליפה גם ביום רגיל): "ולא יִכְלוּ הַחֲרָטָמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מֹשֶׁה מִפְּנֵי הַשָּׁחִין". המכה הזו באה על פרעה ללא התראה מוקדמת. בשלב זה, לבו של פרעה כבר נשלט בידי אלוהים, ואין ביכולתו לבחור להסכים לשלח את העם, כמו שנאמר כאן: "וַיַּחֲזֶק ה' אֶת לֵב פַּרְעֹה". ללמדך, שלא תמיד המושכות בידך. יש שלבים בחיים, שכבר אין מהם דרך חזרה.

13. ברד

זו כבר לא סתם עליית מדרגה: מכת ברד היא ממש קפיצת מדרגה. במכה זו נכנסים גרמי השמים ואיתני הטבע לתמונה. משה התריע שזו עומדת להיות מכה שלא נראתה כמוה מאז שמצרים קיבלה עצמאות. מכת ברד הייתה לא פחות מארטילריה אלוהית. הברד העז, שבתוכו אש מתלקחת, ניתך על ראשו של כל מי שלא הספיק לתפוס מחסה. כבר אז ספגו בדרום, אלא שאז, תודה לאל, אויבינו היו המטרה.

התוצאה הייתה הרס מוחלט. נרשמה פגיעה חמורה בנפש וברכוש. כל התבואה שהייתה בשיא בשלותה הושמדה כליל, ורק התבואה הירוקה שרדה. אולי משום שהמכה הזו, בשונה מקודמותיה, הגיעה מהשמים, פרעה הכיר לראשונה ברשעתו. אמנם לא שיחרר את ישראל, אך במהלך המשא ומתן נפלט לו המשפט: "חָטַאתִי הַפֶּעַם, ה' הַצִּדִּיק, וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים".

14. ארבה

בין מכת הברד למכה שאחריה זכו המצרים לכמה שבועות של שיקום. התבואה הירוקה צמחה, ואנשים החלו להוציא מן הבית את מה ששרד מהברד. אך עקשנותו של פרעה גרמה לכך שהמכה הבאה הייתה רק עניין של זמן. משה מתרה שהחגבים האלימים יחסלו את מה שנותר מתבואת מצרים, בדיוק כשם שהמצרים חמסו בשעבודם את כלכלת העברים.

הפעם המשא ומתן היה לפני המכה. פרעה התעקש להשאיר את משפחות ישראל במצרים, ולשחרר את הגברים לכמה ימים. אך עם בורא עולם לא עושים תנאים. משה נוטה ידו על ארץ מצרים, וענן שחור של ארבה בא עם הרוח. והרי התוצאות: "וַתַּחֲשֹׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכֵל אֶת כָּל יִצְבֹּב הָאָרֶץ וְאֶת כָּל פְּרִי הַיֵּצֶץ אֲשֶׁר הֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא נֹתַר כָּל יֵרֶק בְּעֵץ וּבְעֶשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם". חבל, מצרים דווקא הייתה אימפריה כלכלית לא קטנה.

15. חושך

מכת חושך באה בבום, ללא התראה מוקדמת. לפתע פתאום, בבוקרו של יום, חשך על המצרים עולמם. השמש, שלא מזמן זרחה, נעלמה בבת אחת, אך גם הירח והכוכבים לא נראו. חושך מוחלט נפל עליהם, ומאחר שלא הוזהרו לפני מכת חושך, הייתה זו הפתעה גמורה. לפי דעת חכמים, החושך בשיאו הלך והתעבה עד שהמצרים לא יכלו לזוז ממקומם כלל. כך זה נמשך שלושה ימים. אז תארו לעצמכם את חוסר האונים.

המכה הזו שיקפה מצב קיומי למצרים: כשאתה משעבד בן אדם ואין לו עתיד אישי, אתה מחשיך את עולמו. גם אם העבד נהנה, הוא חי בחושך קיומי. החושך המצרי איפשר לבני ישראל להתכונן ליציאה וגם לערוך רשימה מדוקדקת תוך חיפוש בביתם של השכנים, כמה כסף וזהב יש לכל אחד. במידע זה ישתמשו בהמשך.

16. ליל השימורים וקרבן פסח

החושך הפחיד את פרעה. הוא הבין שזה קדימון לגרוע מכול. הוא ניהל משא ומתן וכבר היה מוכן לוותר על הכול, חוץ מבהמות ישראל. זוטות, אבל עניין של כבוד. משה התרה בו שמצפה לו הלילה המזויע בתולדות האנושות: לא יהיה בית שלא יהיה בו מת.

בינתיים בני ישראל מצווים במצוות הקשורות להגנה מפני המכה. על מנת שאלוהים יפסח על בתי העברים בשעת מכת בכורות, הם הצטוו למשוך מדם קרבן הפסח על משקוף ביתם. כך יהיה סימן שה' פוסח על ביתם. מכאן התקבל שם החג - חג הפסח. כמו כן הם צוו שלא לצאת מפתח ביתם עד הבוקר. נאפו מצות כצידה לדרך, ואת קרבן השה הצטוו לאכול צלוי, כעוברי דרכים שאין להם זמן לבשל. את הקרבן אכלנו חגורים עם מקל ביד, כדי לשדר יציאה מתוך ביטחון.

17. מכת בכורות

"וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה זֶה הָכָה כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פְּרֹעֶה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשֶּׁבִי." מכת בכורות הייתה הקשה שבמכות, וביצועה נחשב שיא של גילוי השגחה פרטית וביטוי לבחירת אלוהים בעמו כאהבת בן יחיד. כבר בפגישתם הראשונה אומר משה לפרעה: "כֹּה אָמַר ה', בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר אֵלַי, שְׁלַח אֶת בְּנֵי יִעֲבֹדֵנִי, וְתִמָּאֵן לְשַׁלְּחֹ - הִנֵּה אֲנִי הֹרֵג אֶת בְּנִי בְכוֹרְךָ." כאן התגלתה האהבה: אין בית במצרים שלא מת בו בן, אך מישראל לא מת אף אחד.

התוצאה הייתה חדה. פרעה והמצרים קמים באמצע הלילה ומזרזים אותנו - קומו וצאו מיד ממצרים, ללא עיכוב! עם ישראל נענה, לא לפני שהוא מבקש בהשאלה את המעט המגיע לו בתמורה לכל שנות העבדות: "וַיִּשְׁאַלוּ מִמִּצְרַיִם כָּלִי קֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְשִׁמְלֹת, וַיַּנְצְלוּ אֶת מִצְרַיִם".

18. מיציאת מצרים לים סוף: הרגע הגדול הגיע!

עם ישראל יוצא ממצרים לאור יום, ללא מורא ובהסכמת משעבדיהם. הקיץ הקץ על מאות שנות שעבוד. יציאת מצרים הפכה לסמל לכל עצמאות ויציאה משעבוד, אישי או לאומי. העברים יוצאים בסדר מופתי, ולוקחים עמם את המצות כצידה לדרך, ורכוש רב ששאלו מן המצרים. אלוהים לא מפסיק לעשות להם נסים: ענן משמש להם מצפן לדרך ועמוד אש מאיר להם את הלילה. תקופת המדבר החלה.

אך יש אנשים שלא יודעים לוותר עד הסוף המר. פרעה הרשע לא הסכים לשחרר. לאחר יציאת נתיניו לשעבר, התחרט על כוח העבודה הזול שחמק לו מבין האצבעות. הוא מפרש את מסלול ההליכה של ישראל כבלבול, וחושב שיש לו הזדמנות. פרשי מרכבות צבא פרעה, והוא בראשם, יוצאים ממצרים לכיוון ים סוף. המטרה: להרוג או להשיב את העבדים.

19. קריעת ים סוף

הנס הבא נחשב לנס הגדול ביותר. בני ישראל נמצאים במצב הנורא מכול: מאחוריהם דוהרים המצרים עם כלי נשק, ולפניהם סוערים גלי הים. ואין מוצא. משה מביא את צעקת העם לאלוהים, והמענה היה שצריך אמונה: "מֶה תַּצְעַק אֵלַי? דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסָּעוּ".

משה הצטווה להרים את מטהו על הים, והים נבקע לשניים. העם החל לעבור בנחת ובשלווה בתוך הים לעבר היבשה שבאופק. כשפרעה ראה זאת, ציווה על צבאו להיכנס לים. אך אז החל הים להיסגר עליהם, והם טבעו עד האחרון בהם. ניתן לתאר כיצד חשו בני ישראל כשראו את משעבדיהם נפלטים אל החוף ללא רוח חיים, וידעו שניצלו מידיהם לתמיד. רוח רוממה נכנסת במשה ובעם העבדים החופשי, והם שרים את השירה המופלאה בהיסטוריה: שירת הים.

20. תקופת הביניים ומלחמת עמלק

לכל שבת יש מוצאי שבת. אחרי כל הנסים ורוממות הרוח של שירת הים, הגיעו ימים אפורים. בני ישראל הולכים במדבר רעבים וצמאים, ומתחילים לצעוק ואפילו להתחרט על יציאתם ממצרים. הם לא הבינו שכעת הם ביד האלוהים, בבית הספר הגדול לאמונה. הוא שומע לצעקתם, וכאשר יישא האב את היונק, הוא מטפל בעניין: מים מרים מומתקים בנס; מאוחר יותר, מים יוצאים מן הסלע להשקות את העם; בכל יום יורד מן השמים לחם פלאי לבן שנקרא מן.

יש מי שמנצל חולשות - האויב. עמלק, עם אכזר, בא ונלחם בישראל. בזכות עמידה עיקשת של משה בתפילה, הצלחנו להחלישם, ואז צווינו להילחם מולם. האמת היא שכל זה לא היה אלא מצב ביניים. מעבר לפינה מחכה המטרה: מתן תורה.

21. מתן תורה

מסעו הארוך של משה רבנו הגיע לסגירת מעגל. בהר הזה, הר סיני, נתגלה האלוהים למשה הרועה לפני שנים, כשציווה אותו להוציא את בני ישראל ממצרים כדי לקבל תורה. וכעת הגיע הרגע הגדול: העם מגיע לסיני. משה עולה לפסגת ההר ומציע לישראל לקבל את התורה. תגובת ה"כלה" נלהבת: "נעשה ונשמע".

כעבור שלושה ימי הכנה וטהרה, ביום ו' בסיוון, ניצבו ישראל בחרדת קודש למרגלות ההר. השכינה הופיעה לנגד עיני עם שלם. קולות וברקים עזים נשמעו וכל ההר נמלא עשן ואש וענן ירדו עליו. והנה קול דממה דקה, ולאחריה נאמרו מפי עליון עשרת הדברות, מ"אֵנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" ועד "לֹא תַחְמֹד". מתן התורה חקק בתוכנו את היותנו אור לגויים ועם סגולה, ולא נותר אלא לממש זאת בגאולה השלמה.

